

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет славістики

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ

Галузь знань: 01 ОСВІТА

Спеціальність: 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА

Предметна спеціалізація: (РОСІЙСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА)

Форми навчання: ДЕННА, ЗАОЧНА

Ліцензійний обсяг: 20 ОСІБ

ЗМІСТ

1. Факультет
 - 1.1. Історія створення факультету та загальна інформація про факультет
 - 1.2. Структура та організація факультету
 - 1.3. Перелік спеціальностей, що пропонуються на факультеті
 - 1.4. Умови для навчання
2. Кафедри факультету
 - 2.1 Історія створення кафедри та загальна інформація про кафедру
 - 2.2. Структура та організація кафедри
 - 2.3. Організація навчального процесу
 - 2.4. Основні методи навчання і викладання, способи оцінювання, які використовуються на кафедрі
 - 2.5. Позааудиторна робота
 - 2.6. Впровадження новітніх технологій
3. Загальний опис спеціальності «014 Середня освіта (Російська мова і література)»
4. Підготовка студентів за освітнім рівнем «бакалавр»
 - 4.1. Перелік навчальних дисциплін, які забезпечує кафедра
 - 4.2. Анотація навчальних курсів
 - 4.3. Навчально-методичне забезпечення
 - 4.4. Інформаційне забезпечення
5. Підготовка студентів за освітнім рівнем «магістр»
 - 5.1. Перелік навчальних дисциплін, які забезпечує кафедра
 - 5.2. Анотація навчальних курсів
 - 5.3. Навчально-методичне забезпечення
 - 5.4. Інформаційне забезпечення

I. ФАКУЛЬТЕТ СЛАВІСТИКИ

1.1 Історія створення факультету та загальна інформація про факультет

Факультет славістики – один із найстаріших – майже ровесник університету. У різні часи він мав різні назви: історико-філологічний, філологічний, іноземної філології, російської мови та літератури. У 2015 році факультет був перейменований на факультет славістики.

З 1993 року факультет очолює кандидат філологічних наук, професор **Стаканкова Тамара Петрівна**.

На факультеті навчаються понад 200 студентів з України, Росії, Туркменії, Ірану, Туреччини, Китаю, які вивчають російську мову та світову літературу, англійську, польську та інші слов'янські мови. До того ж кожен студент опановує класичну латинську мову, а також нашу рідну – українську.

Фахову підготовку зі спеціальностей здійснюють досвідчені викладачі кафедр слов'янських мов, світової літератури, англійської фонетики та граматики, англійської філології, практики англійського усного та писемного мовлення.

За роки навчання студенти факультету отримують класичну філологічну освіту як у галузі лінгвістики, так і літературознавства.

Вивчення мов здійснюється з використанням прогресивних методик та технічних засобів навчання. Лінгафонний кабінет та комп'ютерний клас обладнані найсучаснішим устаткуванням, підключені до мережі Internet. Філологічна атмосфера панує у всіх учбових аудиторіях та кабінетах. Особливою гордістю факультету є Пушкінська та Шевченківська меморіальні аудиторії.

На факультеті створено всі умови для всебічного розвитку майбутнього вчителя, який має можливість займатися науковою роботою в гуртках та проблемних групах під керівництвом провідних викладачів, користуватись багатими книжковими фондами навчальних кабінетів та бібліотеки, розвинути свої творчі здібності в хорovому, вокальному колективах, літературній студії.

Майже кожний викладач факультету – його випускник, який пройшов шлях від шкільного вчителя до викладача вищої школи – кандидата або доктора філологічних наук.

Випускники факультету підготовлені до роботи викладачами російської мови та зарубіжної літератури, англійської мови, польської у загальноосвітніх навчальних закладах, технікумах, коледжах, вузах, а також філологами, перекладачами.

Факультет пишається своїми випускниками, які стали не тільки визнаними майстрами педагогічної справи, але й відомими поетами, письменниками, журналістами, перекладачами, кореспондентами.

1.2. Структура та організація факультету

До складу факультету входять три кафедри: кафедра слов'янських мов, світової літератури та кафедра теорії і практики англійської мови.

Підготовку зі спеціальності забезпечують дві випускові кафедри: слов'янських мов та кафедра світової літератури. Викладання дисциплін за вибором студентів забезпечують кафедри: англійської філології, англійської фонетики та граматики, теорії та практики англійської мови, практики англійського усного та писемного мовлення.

Фахову підготовку зі спеціальності здійснюють досвідчені викладачі. Це – 6 докторів наук, професорів, 1 кандидат наук, професор, 13 кандидатів наук, доцентів,

На факультеті працюють відомі далеко за межами України вчені-філологи – професори І.І. Степанченко, А.Т. Гулак, О.А. Андрущенко, О.С. Силаєв.

1.3. Перелік спеціальностей, що пропонуються на факультеті

Факультет славістики здійснює підготовку бакалаврів та магістрів за спеціальністю 014 Середня освіта. Мова і література (російська).

Навчальними планами та освітньо-професійними програмами фахівців передбачається вивчення таких вибіркових дисциплін: практика польського усного та писемного мовлення, практика англійського усного та писемного мовлення.

По закінченню магістратури випускники факультету мають можливість продовжити навчання в аспірантурі, яка працює на кафедрі слов'янських мов, та кафедрі світової літератури.

1.4. Умови для навчання

На факультеті славістики існує очна і заочна форми навчання.

Термін навчання:

рівень «бакалавр» – 4 роки;

рівень «магістр» – 1 рік і 4 місяці

Для здобуття ступеня **«бакалавр»** необхідно мати документ про повну загальну середню освіту та сертифікат зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з таких дисциплін:

1. Українська мова і література.
2. Історія України.
3. Іноземна мова (англійська, німецька, французька, іспанська, російська) або Географія.

Існує державна і контрактна форми навчання.

На навчання для здобуття ступеня «бакалавр» на перший курс зі скороченим терміном навчання приймаються в межах вакантних місць ліцензованого обсягу особи, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за умови вступу за спорідненою спеціальністю.

Конкурсний відбір таких осіб відбувається на підставі комплексного фахового випробування за програмами, що розроблені університетом.

На навчання для здобуття ступеня «бакалавр» на перший курс зі скороченим терміном навчання приймаються в межах вакантних місць ліцензованого обсягу особи, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за іншою спеціальністю. Конкурсний відбір таких осіб відбувається за умови успішного проходження додаткових вступних випробувань (ДВВ) та комплексного фахового випробування за програмами, що розроблені університетом.

На навчання для здобуття ступеня «бакалавр» за іншою спеціальністю та формою навчання на другий курс приймаються в межах вакантних місць ліцензованого обсягу особи, які здобувають ступінь бакалавра не менше одного року та виконують навчальний план у повному обсязі за умови успішного проходження вступних випробувань, відповідно до Правил прийому до університету.

Для отримання другої вищої освіти за іншою спеціальністю за ступенем «бакалавр» на перший курс зі скороченим терміном навчання приймаються в межах вакантних місць ліцензованого обсягу особи, які здобули ступінь «бакалавра», «магістра» або освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст». Конкурсний відбір таких осіб відбувається на підставі комплексного фахового випробування за програмами, що розроблені університетом.

Фінансування навчання здійснюється за рахунок юридичних та фізичних осіб.

На навчання для здобуття ступеня «магістр» приймаються особи, які здобули ступінь бакалавра або освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст».

Для здобуття ступеня «магістр» можуть вступати особи які здобули ступінь бакалавра або освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст» за іншою спеціальністю або напрямом підготовки за умови проходження додаткового вступного випробування та фахового випробування.

Навчальний процес забезпечують висококваліфіковані кадри. Серед них : 6 докторів філологічних наук, 14 кандидатів філологічних наук. На факультеті створено всі умови для отримання якісної освіти та відпочинку. Студенти мають можливість користуватись бібліотекою, читальними залами, працювати в комп'ютерних класах, користуватись Інтернетом.

2. КАФЕДРИ ФАКУЛЬТЕТУ

Підготовку зі спеціальності забезпечують дві випускові кафедри: слов'янських мов та кафедра світової літератури.

КАФЕДРА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

2.1. Історія створення кафедри та загальна інформація про кафедру

Кафедра світової літератури – одна з найстаріших не тільки в Харківському національному педагогічному університеті, але й в Україні. Історія кафедри веде свій початок від 1805 року, з дня відкриття педагогічного інституту в структурі Харківського університету. Після

заснування Інституту шляхетних дівчат у 1811 році, який відокремився від університету, вона існувала понад сто років у складі інституту як «кафедра русской словесности». Викладачі кафедри мали великий вплив на учениць і сприяли їх масовому захопленню російською літературою, що засвідчують вихованки інституту – відомі письменниці Н.С. Кохановська і О.С. Шабельська.

Після революції 1917 року на базі університету та Інституту шляхетних дівчат було утворено Харківський інститут народної освіти, який об'єднав споріднені кафедри. Цей спільний період історії двох вищих навчальних закладів продовжувався до 1932 року і позначився значними здобутками в навчальній та науковій роботі. Саме в цей час під керівництвом академіка О.І. Білецького, який очолив кафедру, сформувалася нова школа літературознавців, що визначила розвиток науки про літературу на багато років уперед. Цю школу пройшли такі відомі вчені першого покоління, як Є.Г. Вербицька, М.О. Габель, Г.М. Гай, З.С. Єфімова, М.П. Самарін, М.О. Фінкель, Б.М. Сиволов, С.М. Утевський, М.В. Черняков, А.П. Шамрай, С.М. Шаховський. Кожен з них певний час працював на кафедрі, якою завідував до Великої Вітчизняної війни М.П. Самарін.

Під час війни інститут був евакуйований в Кзил-Орду (Казахстан), де науковців об'єднали в єдину кафедру Українського університету. Робота кафедри відновилася в 1943 році у складі Харківського державного педагогічного інституту після звільнення міста від німецько-фашистських окупантів. Вона набула статусу кафедри російської і зарубіжної літератури. Протягом десяти років кафедрою керував доктор філологічних наук, професор М.П. Гушчін. У цей час на кафедрі працювали кандидати філологічних наук, доценти С.М. Утевський, З.С. Єфімова, М.О. Габель, Б.М. Сиволов, М.В. Черняков – учні академіка О.І. Білецького. Це були справжні професори своєї справи, науковці високої кваліфікації, талановиті лектори. Всі вони вели серйозну науково-дослідну роботу, але постійні ідеологічні утиски робили їх докторські дисертації незатребуваними.

У 1955 році кафедру очолив кандидат філологічних наук, доцент М.Ф. Гетманець. На зміну старшому поколінню прийшли молоді талановиті науковці, які продовжили кращі традиції своїх попередників: Г.О. Васильєва, А.Л. Світлична, І.І. Доценко, В.С. Довгопол, О.В. Воробйова, Л.Г. Фрізман. За рівнем наукової кваліфікації викладацьких кадрів і результатами науково-педагогічної діяльності кафедра посідала провідне місце в Україні і понад 15 років наказом Міністерства освіти здійснювала методичне керівництво всіма спорідненими кафедрами вищих педагогічних закладів республіки.

Про науково-дослідницький авторитет кафедри свідчить той факт, що у 1978 році після тривалої перерви при кафедрі було відновлено діяльність аспірантури (вперше відкрито у 1936 р.), а у 1993 році відкрито докторантуру за спеціальністю 10.01.02. – російська література. З 1989 року функціонує спеціалізована вчена рада із захисту кандидатських і докторських дисертацій. За цей час на кафедрі підготовлено і захищено близько 200 кандидатських і понад 20 докторських дисертацій. Серед тих, хто захистився, – вихованці

кафедри доктори наук, професори О.А. Андрущенко, О.С. Силаєв, Л.В. Гармаш; кандидати наук, доценти Л.Г. Андронова, М.М. Журенко, О.П. Ільницька, С.О. Кабардін, А.Г. Козлова. І.В. Разуменко, Т.В. Горячева.

За часів завідування кафедрою М.Ф. Гетманцем (1955-1975; 1980-1990), А.Л. Світличною (1976-1980), І.І. Доценком (1991-1994), Л.Г. Фрізманом (1994-2009), О.А. Андрущенко (2009-2014) і М.М. Журенко (з 2015 р.) відбувалися й продовжують відбуватися якісні зміни як кадрового складу, так і, відповідно, навчальної і наукової роботи.

Наукові дослідження кафедри російської та світової літератури ведуться згідно з затвердженою УкрІнТІ комплексною темою «Закономірності розвитку та взаємодії європейських літератур у ХІХ – ХХІ ст.» (Держ. реєстраційний номер 0116 U 004330 від 14.07.2016 р.).

На базі кафедри видаються «Наукові записки ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Літературознавство».

Високий науковий потенціал викладацького складу, кабінет літератури, книжковий фонд якого нараховує понад 20 тисяч видань, дозволяють викладачам кафедри застосовувати нові навчальні технології, що сприяє підвищенню рівня фахової підготовки майбутніх вчителів.

2.2. Структура та організація кафедри

Кафедра укомплектована висококваліфікованими кадрами викладачів. Усі 9 викладачів працюють на постійній основі, мають учену ступень і наукове звання, базова освіта яких співпадає з профілем дисциплін, які викладаються. Серед них 3 доктори наук, професори (О.А. Андрущенко, О.С. Силаєв, Л.В. Гармаш), 1 професор кафедри (к.ф.н. І.В. Разуменко), 5 кандидатів наук, доцентів (М.М. Журенко, Т.В. Горячева, О.П. Ільницька, Л.Г. Андронова, А.Г. Козлова, С.О. Кабардін). Наявність кваліфікованих викладацьких кадрів дозволяє кафедрі забезпечувати належний рівень навчально-виховного процесу.

Основними формами підготовки науково-педагогічних кадрів і підвищення їх кваліфікації є аспірантура і докторантура, стажування.

2.3. Організація навчального процесу

Належний навчально-методичний рівень підготовки фахівців забезпечується перш за все висококваліфікованим складом кафедри.

Організуючи навчальний процес, викладачі кафедри орієнтуються на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення знань, швидкої адаптації до змін в соціально-культурній сфері.

Зміст підготовки фахівців зі світової літератури визначається освітньо-професійними програмами та навчальними планами. З кожної дисципліни розроблені науково-методичні комплекси, які визначають вимоги і зміст підготовки фахівців з того чи іншого курсу світової літератури та курсу методики викладання світової літератури в середній школі. Ці комплекси складається з навчальних і робочих програм конкретних курсів, планів

семінарських занять і рекомендованої наукової та методичної літератури до них, переліку питань до іспитів і заліків, списку наукової літератури до курсу, екзаменаційних білетів, програм з фольклорної та педагогічної практики (це стосується курсів фольклору та шкільного курсу світової літератури і методики її викладання), тематики курсових і магістерських робіт (якщо такі передбачені індивідуальним планом викладача), контрольних завдань, тестів, тем, що виносяться на самостійне опрацювання студента, друкованих текстів лекцій.

Навчальні курси побудовані таким чином, що враховують, по-перше, ступінь підготовленості студентів до сприйняття того чи іншого матеріалу, по-друге, можливість поглиблення теоретичних знань та практичних навичок у подальшому навчанні та самостійній роботі.

2.4. Основні методи навчання і викладання, способи оцінювання, які використовуються на кафедрі

Навчальний процес здійснюється в таких організаційних формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студентів, практична підготовка, контрольні заходи. Основними видами навчальних занять, що входять до складу модулів є лекція; практичне заняття, консультація та самостійна робота, індивідуальні завдання. Індивідуальні завдання – форма організації навчання, що має за мету поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Індивідуальні завдання студенти виконують самостійно під керівництвом викладача.

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручник, навчальні та методичні посібники, рекомендації, конспект лекцій, практикум, фахова та наукова монографічна та періодична література, електронні ресурси.

На кафедрі запроваджені різноманітні форми організації навчального процесу, які передбачають: удосконалення тематики і змісту магістерських і курсових робіт із урахуванням змін у вузівській і шкільній програмах з літератури; альтернативний вибір студентами теми спецкурсу, спецсемінару, курсових творів з метою індивідуалізації навчальної роботи; розробку нових форм підсумкового контролю: заліки та іспити у вигляді захисту рефератів, участі студентів у підготовці та проведенні літературно-музичних композицій; безбілетну форму проведення іспитів шляхом співбесіди, використання тестів, комп'ютерної техніки; наближення вузівської методичної форми до шкільної: проведення студентами на семінарських заняттях з методики викладання літератури шкільного уроку та ін.

Навчальні досягнення студента з усіх видів виконуваних робіт (теоретична підготовка, практичні роботи, ІНДЗ, наукова робота тощо) оцінюються кількісно (визначається рейтинг). Підсумкова (загальна) оцінка з

навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності. Кожна навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною системою, а також переводиться в оцінку за національною шкалою. При організації навчання використовуються такі види контролю: поточний, модульний (періодичний), підсумковий та семестровий.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять. Поточний контроль здійснюється при оцінюванні виконання студентами самостійної (індивідуальної) роботи. Оцінки (бали) за діяльність на кожному занятті виставляються в академічному журналі.

Модульний (періодичний) контроль проводиться після засвоєння студентами певних змістових модулів або модулів, до яких входять змістові модулі.

Підсумковий контроль передбачає перевірку рівня набутих знань, рівня сформованості навичок та умінь студентів по завершенню курсу.

Семестровий контроль. Система організації навчального процесу дає право підвищити рейтинги з дисципліни (екзаменаційні оцінки).

На кафедрі успішно функціонує система поточного контролю за самостійною роботою студентів: семінарські заняття, індивідуальні консультації, ректорські письмові роботи (двічі на семестр), відпрацювання пропущених занять, колоквиум за темами, що виносяться на самостійне вивчення студентами, перевірка конспектів лекцій та першоджерел, виклик студентів на засідання кафедри із звітами про самостійну роботу.

Шкала оцінювання:

90 – 100 балів – відмінно;

74 – 89 балів – добре;

60 – 73 бали – задовільно;

1 – 59 бали – незадовільно.

2.5. Позааудиторна робота

У позааудиторній виховній роботі акцент зроблено на філологізації заходів, що проводяться. Згідно з планом базових виховних заходів відповідно до конкретних курсів викладачами кафедри щорічно проводяться: тиждень «Слова о полку Ігоревім»; Пушкінські дні, тиждень російської та світової літератури. Систематично викладачі кафедри організують походи до театрів та виставок. При кафедрі утворено літературознавчий клуб «Ліра», в роботі якого беруть участь студенти всіх курсів. Силами учасників клубу проводяться літературні вечори, конкурси читців, ставляться спектаклі. Щорічно кафедра проводить зустріч з першокурсниками. Велика увага приділяється науковій роботі зі студентами. Кафедра проводить студентські наукові конференції, круглі столи та науково-практичні семінари, на яких розглядаються цікаві літературознавчі теми: наприклад, «Дж.Джойс и Г.Маркес – мифотворцы XX века», «Роман О. Хакслі «О дивный, новый світ» та сучасність» та ін. Вже три роки кафедра являється організатором

літературного конкурсу, в якому беруть участь студенти усіх факультетів університету.

Більшість викладачів кафедри є кураторами академічних груп.

Кафедри співпрацює із закладами освіти. На базі СШ № 1 м. Харкова створена наукова кафедра. Відповідно до угоди, укладеної з цим закладом, проводяться заняття зі школярами, надається науково-методична допомога вчителям.

З 2008 по 2017 рр. на базі кафедри постійно проводиться Обласна олімпіада з російської мови та світової літератури. Викладачі кафедри готують переможців Обласної олімпіади до Всеукраїнської олімпіади з російської мови та літератури.

При кафедрі працює «Школа юного філолога».

2.6. Впровадження новітніх технологій

Інформаційні технології, оснащені всіма необхідними компонентами, у сукупності з правильно підібраними (або спроектованими) технологіями навчання, використанням активних методів навчання стають базою сучасної освіти, що гарантує необхідний рівень якості, варіативності, диференціації та індивідуалізації навчання і виховання. Застосування інформаційних технологій на заняттях з літератури мотивовано тим, що вони дозволяють ефективно організувати групову та самостійну роботу на занятті, сприяють удосконаленню практичних умінь і навичок студентів, дозволяють індивідуалізувати процес навчання, підвищують інтерес до занять, активізують пізнавальну діяльність і розвивають творчий потенціал студентів.

Викладачі кафедри активно впроваджують інноваційні технології в навчальному процесі. На лекціях та семінарських заняттях використовуються аудіо- та відеоматеріали, презентації, сучасні види мультимедійної наочності.

КАФЕДРА СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

2.1. Історія створення кафедри та загальна інформація про кафедру

Кафедра слов'янських мов забезпечує навчальний процес з мовознавчих дисциплін. Вона була створена в 1812 році на історико-філологічному факультеті і в різні часи мала різні найменування.

У різні роки кафедру очолювали академік Л.А. Булаховський, професор В.П. Бесєдіна-Невзорова, доцент М.А. Брицин, доцент А.Я. Петренко, доцент Н.М. Черемісіна, доцент Г.В. Павловська, доцент І.О. Кірюхіна, доцент Л.М. Черняк, професор Г.Ф. Калашнікова, професор І.А. Бикова, професор С.В. Ломакович, професор Л.М. Пелепейченко. Протягом багатьох років завідувачем кафедри був доктор філологічних наук, професор І.І. Степанченко. З 2016 року кафедрою керує доктор філологічних наук, доцент О.О.Скоробогатова.

У 1936 році на кафедрі було створено аспірантуру, яка відновила свою роботу в 1983 році, а в 1993 році відкрито докторантуру. За час існування

аспірантури та докторантури на кафедрі підготовлено 6 докторів філологічних наук та понад 50 кандидатів філологічних наук.

Зараз на кафедрі працюють 3 доктори наук (професор І.І. Степанченко, професор А.Т. Гулак, доцент О.О. Скоробогатова), 6 доцентів, кандидатів філологічних наук (Т.П. Стаканкова, О.І. Артюх, О.П. Карпенко, Т.Ю. Михальова, О.В. Радчук, Н.М. Халанська), 1 кандидат філологічних наук (В.Ю. Шишкіна).

Науково-дослідна робота кафедри слов'янських мов виконується в межах теми «Закономірності функціонування слов'янських мов: динамічний, прагматичний і методичний аспекти».

На кафедрі сформована наукова школа професора Г.Ф. Калашнікової (вивчення багатокомпонентних складних речень), працюють наукові лабораторії, які очолюють професор А.Т. Гулак (стилістика художньої прози), професор І.І. Степанченко (поетичний текст у функціональному аспекті), професор О.О. Скоробогатова (морфологія поетичного тексту і лінгвокреалогія). До складу наукових лабораторій входять викладачі, студенти та аспіранти факультету.

Раз на два роки кафедрою проводяться міжнародні наукові конференції з актуальних проблем семантичних досліджень, а також міжнародні конференції молодих учених-русистів.

Проведено шістнадцять конференцій з актуальних проблем семантичних досліджень та п'ять конференцій молодих учених, готується VI конференція «Актуальные проблемы русистики и славистики» (11-12 квітня 2017 р.).

Працює спеціалізована рада по захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності 10.02.02 – російська мова, яку очолюють професори А.Т. Гулак (голова ради) та І.І. Степанченко (заступник голови ради), членами ради є доцент О.О. Скоробогатова та доцент О.П. Карпенко.

Викладачами кафедри готуються та видаються наукові монографії, підручники та посібники, збірники наукових праць з філології. Протягом 20-ти років на кафедрі видається фаховий журнал «Русская филология» (головний редактор – професор Степанченко І.І.) З 2001 року – «Філологічна збірка».

При кафедрі працює кабінет слов'янських мов (завідувач Т.О. Колій) та комп'ютерний клас (завідувач Т.М. Тихоненко).

Кабінет слов'янських мов нараховує біля трьох тисяч посібників, монографій, збірок статей, методичних рекомендацій.

Кафедра готує фахівців з російської мови для України, Туркменістану, КНР, Ірану, Турції. Налагоджені тісні стосунки з Хебейським університетом (КНР), здійснюється обмін викладачами та студентами. З 1997 року розпочалася підготовка магістрантів та аспірантів для країн дальнього зарубіжжя. Під керівництвом викладачів кафедри громадянами КНР підготовлені та захищені магістерські роботи та кандидатські дисертації.

Кафедра забезпечує викладання таких курсів: «Сучасна російська мова», «Стилістика російської мови», «Основи культури мовлення», «Практикум з російської мови», «Шкільний курс російської мови та методика її

викладання», «Методика викладання російської мови як іноземної», «Виразне читання», «Риторика», «Польська мова», «Старослов'янська мова», «Історична граматики російської мови», «Історія російської літературної мови», «Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство», «Лінгвістичний аналіз тексту», спецкурси та спецсемінари з російської мови.

Щорічно викладачами кафедри готується понад сорок наукових публікацій (монографії, підручники, навчальні посібники, статті). Результати наукових досліджень знайшли своє відображення в таких монографіях, як Г.Ф. Калашникова «Многокомпонентные сложные предложения в современном русском языке» (Харків, 1979), «Синтаксис многокомпонентного сложного предложения в системе филологического образования в вузе и в школе» (Харків, 1998); А.Т. Гулак «Стилистика романа Л.Н. Толстого «Война и мир»» (Харків, 1995); І.І. Степанченко «Поэтический язык Сергея Есенина» (Харків, 1991), «Функционализм как альтернативная лингвистическая парадигма (на материале художественных текстов)» (Київ, 2014); О.О. Скоробогатова «Грамматические значения и поэтические смыслы: поэтический потенциал русской грамматики» (Харків, 2012); колективні монографії, підготовлені викладачами кафедри, аспірантами: «Развитие теории полипредикативных сложных предложений в русле традиций Харьковской лингвистической школы» (Харків, 2012), «Парадигматический анализ лексики поэтического произведения» (за наук. ред. І.І. Степанченка, Київ, 2014) та інші.

Разом з науковцями-русистами КНР професором І.І. Степанченком надруковано підручники для китайських аспірантів і студентів «Стилистика русского языка» (Чанчунь, 2003), «Современный русский литературный язык» (Чанчунь, 2004), «Русский язык: Учебные материалы для студентов 1 курса физического факультета. – Ч. 1», «Русский язык: Учебные материалы для студентов 2 курса физического факультета. – Ч. 2» (Чанчунь, 2006).

Для студентів-філологів та викладачів шкіл підготовлено підручники і навчальні посібники: І.І. Степанченко «По-русски без ошибок» (Харків, 2000); «Словосочетание в современном русском языке» (Харків, 2005), Т.П. Стаканкова, Бикова І.А. «Современный русский язык. Простое предложение» (Харків, 2004), Т.П. Стаканкова «Современный русский язык. Синтаксис сложного предложения» (Харків, 2008); А.Т. Гулак «Польский язык» (Київ, 2007), «Лекции по истории русского литературного языка» (Київ, 2014), «Современный русский литературный язык» (Харків, 2006).

Кафедра постійно поширює зв'язки із загальноосвітніми школами. У ЗОШ № 54 працює наукова кафедра російської мови. Спільна робота ведеться за такими напрямками: співпраця в галузі створення посібників; апробація вузівських методичних матеріалів, адресованих школі; участь науковців факультету славістики в роботі лінгвістичного відділення МАН; участь учителів школи в науково-методичних вузівських конференціях; щорічне проведення тижня російської мови в школі; виступи вчителів на засіданнях кафедри з методичними доповідями; спільне обговорення методичних проблем; розробка комп'ютерних програм з російської мови;

залучення вчителів-методистів до підготовки статей у «Філологічний збірник», який щорічно готується до випуску кафедрою університету; профорієнтаційна робота.

Кафедра бере участь у підготовці фахівців зі спеціальності 014 Середня освіта. Мова та література (російська). Викладачі кафедри проводять навчально-методичну роботу з російської мови на факультетах славістики, іноземної філології, на українському мовно-літературному факультеті, в Інституті післядипломної освіти.

На факультетах фізико-математичному, природничому, економічному, історичному кафедра навчає російської мови іноземних студентів.

2.2. СТРУКТУРА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КАФЕДРИ

Сьогодні на кафедрі, яку очолює доктор філологічних наук, доцент О.О. Скоробогатова, працюють 10 викладачів. З них 2 доктори філологічних наук, професори, 1 доктор філологічних наук, доцент, 1 кандидат філологічних наук, професор, 6 кандидатів філологічних наук, доцентів.

Кафедра має наступну організаційну структуру:

Скоробогатова Олена Олександрівна – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри.

Степанченко Іван Іванович – доктор філологічних наук, професор.

Гулак Анатолій Тихонович – доктор філологічних наук, професор.

Стаканкова Тамара Петрівна – кандидат філологічних наук, професор, декан факультету славістики.

Артюх Олена Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент.

Карпенко Олена Петрівна – кандидат філологічних наук, доцент.

Михальова Тетяна Юріївна – кандидат філологічних наук, доцент.

Радчук Ольга Вячеславівна – кандидат філологічних наук, доцент.

Халанська Наталія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент.

Шишкіна Валерія Юріївна – кандидат філологічних наук, доцент.

Доктори філологічних наук кафедри входять до складу 2 спеціалізованих учених рад:

Д 64.053.03 – 2: проф. А. Т. Гулак, проф. І. І. Степанченко – члени ради;

К 64.053.05 – 4: проф. А. Т. Гулак – голова ради, проф. І. І. Степанченко – заступник голови, доценти О. П. Карпенко та О.О. Скоробогатова – члени ради.

Завідувач кафедри відповідає за організацію навчальної, наукової роботи кафедри; організацію та ведення навчально-методичної роботи кафедри.

Кожен викладач має сферу персональної відповідальності.

Вирішення системних питань навчальної, методичної і наукової роботи здійснюється за схемою: *завідувач кафедри – викладачі кафедри*.

Вирішення локальних питань за напрямками роботи закріплених відповідальних здійснюється за схемою: *завідувач кафедри – відповідальні за закріплені напрями роботи*.

Завідувач кабінету слов'янських мов відповідає за забезпечення матеріального супроводу навчальних занять і життєдіяльності кафедри.

Колектив кафедри характеризується високою науковою та науково-педагогічною кваліфікацією, видає фаховий науковий журнал, наукові збірки статей, професори і доценти кафедри керують роботами аспірантів і докторантів, є авторами підручників, наукових монографій, навчальних посібників.

Перспективи розвитку кафедри пов'язані з удосконаленням методики викладання лінгвістичних дисциплін, подальшим розвитком діяльності наукових шкіл, становленням кадрового складу.

2.3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Кафедра слов'янських мов забезпечує якісне викладання фахових дисциплін на факультетах славістики, іноземної філології, українському мовно-літературному, викладають російську мову як іноземну на фізико-математичному, природничому, економічному факультетах, працюють зі слухачами перепідготовки ХНПУ імені Г.С.Сковороди, із слухачами Інституту післядипломної освіти.

Усі навчальні дисципліни, які закріплені за кафедрою слов'янських мов, забезпечені навчально-методичними комплексами, що розроблені відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України та «Положення про організацію освітнього процесу в ХНПУ імені Г.С.Сковороди». Кожен комплекс забезпечений викладацькими розробками лекційних і практичних матеріалів, методичними рекомендаціями, матеріалами для здійснення діагностики з навчальної дисципліни та ін.

Кафедрою розроблено тематику науково-дослідних робіт для студентів та слухачів ІІО, що оновлюється щорічно, яка тісно пов'язана з науково-дослідною темою кафедри і торкається актуальних проблем сучасної лінгвістики та методики викладання російської мови (відповідно кафедральної теми – «Закономірності функціонування слов'янських мов: динамічний, прагматичний і методичний аспекти»).

Професорсько-викладацький склад кафедри на високому рівні володіє новітніми методами і прийомами викладання дисциплін. На заняттях активно використовують сучасні навчальні комплекси, проводяться ділові ігри, колоквиуми, тестування, використовуються аудіовізуальні технічні засоби.

Загалом професорсько-викладацький склад кафедри проводить значну роботу по забезпеченню належної організації навчального процесу за такими основними напрямками:

- використання новітніх методів навчання;
- використання ефективних прийомів навчання;
- підвищення рівня науково-педагогічної майстерності викладачів;
- керівництво практикою;
- консультування та керівництво науковою роботою студентів-бакалаврів та магістрів.

Для студентів-філологів викладачами кафедри підготовлено підручники і навчальники посібники, хрестоматії.

Викладачами кафедри підготовлені посібниками з польської мови:

1. Гулак А.Т., Гулак. Е.А. *Język polski*. Польский язык. Учебное пособие для студентов педагогических вузов. – Київ: Українське видавництво, 2007. – 224 с.

2. Гулак А.Т., Гулак. Е.А. *Język polski*. Польский язык. Учебное пособие для студентов педагогических вузов. – Київ: Українське видавництво, 2008. – 230 с.

На факультеті славістики навчаються іноземні студенти. Для організації їх самостійної роботи професорсько-викладацьким складом кафедри підготовлені посібники.

Навчальний процес організовано так, що теорія поєднана з практичною підготовкою, враховуються особливості розвитку сучасної лінгвістики та методики її викладання.

2.4. ОСНОВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ, СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ НА КАФЕДРІ

Навчальний процес здійснюється у таких організаційних формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студентів, практична підготовка, контрольні заходи. Основними видами навчальних занять, що входять до складу модулів є лекція; практичне заняття, консультація та самостійна робота, індивідуальні заняття. Індивідуальні завдання – форма організації навчання, що має за мету поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Індивідуальні завдання студенти виконують самостійно під керівництвом викладача.

Самостійна робота студента (СРС) є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. СРС забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручник, навчальні та методичні посібники, рекомендації, конспект лекцій, практикум, фахова та наукова монографічна та періодична література, електронні ресурси.

Навчальні досягнення студента з усіх видів виконуваних робіт (теоретична підготовка, практичні роботи, ІНДЗ, наукова робота тощо) оцінюються кількісно (визначається рейтинг). Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності. Кожна навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною системою, а також переводиться в оцінку за національною шкалою. При організації навчання використовуються такі види контролю: поточний, модульний (періодичний), підсумковий та семестровий.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять, при оцінюванні виконання студентами самостійної (індивідуальної) роботи. Оцінки (бали) за діяльність на кожному занятті виставляються в академічному журналі.

Модульний (періодичний) контроль проводиться після засвоєння студентами певних змістових модулів.

Підсумковий контроль передбачає перевірку рівня набутих знань, рівня сформованості навичок та умінь студентів по завершенню курсу.

Семестровий контроль. Система організації навчального процесу дає право підвищити рейтинги з дисципліни (екзаменаційні оцінки).

Шкала оцінювання:

90 – 100 балів – відмінно;

74 – 89 балів – добре;

60 – 73 бали – задовільно;

1 – 59 бали – незадовільно.

2.5. ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА

Одночасно з навчальною роботою кафедра проводить позааудиторну та виховну роботу, яка передбачає національне громадянське та професійне виховання студентів, направлене на підвищення їхнього інтелектуального розвитку. План позааудиторної та виховної роботи складається на початку року і узгоджується з планом роботи факультету та університету, а його виконання контролюється як кафедрою, так і факультетом. Основна частина позааудиторної та виховної роботи проводиться паралельно з навчальною на лекціях та практичних заняттях (добір відповідного матеріалу; тематичні добірки ілюстративного матеріалу; твори на певну тему тощо). У позааудиторний час проводяться бесіди кураторів (3 члени кафедри є кураторами) із студентами груп з питань здорового способу життя, правил поведінки у гуртожитках та місцях загального користування; тематичні бесіди, вечори, огляди новинок літератури. Професори і доценти кафедри керують науковою роботою студентів.

З метою вдосконалення фахової компетенції студенти залучаються до участі в проблемних групах, якими керують провідні спеціалісти кафедри: «Сучасні проблеми функціоналізму» (проф. І.І. Степанченко), «Поетична грамати́ка та лінгвокреалогія» (О.О. Скоробогатова), «Стилістика художньої прози» (проф. А.Т. Гулак), «Польща знайома та незнайома» (доц. О.І. Артюх), «Сучасні питання мовознавства» (доц. О.В. Радчук). На засіданнях груп обговорюються актуальні наукові та методичні проблеми.

Студенти, які вивчають польську мову, беруть активну участь у заходах, що мають країнознавче спрямування, поглиблюють свої фахові знання завдяки вивченню літератури, традицій, історії Польщі. Студенти виступали з поетичними композиціями на вечорі, присвяченому річниці перебування А. Міцкевича в Харкові, на фестивалі культур, у заходах з нагоди Днів Європи, брали участь у конкурсі з польської мови.

При проведенні позааудиторної роботи враховується національний склад студентів. Відзначаються національні свята Туркменістану. Українські та туркменські студенти під керівництвом кураторів (О. В. Радчук, О. І. Артюх, В. Ю. Шишкіна) влаштовують святкування Масляної і Новрузу, беруть участь у загальноуніверситетських виховних заходах («Дебют», фестивалі, КВН, «Студентська весна» тощо), у виховних заходах факультету.

У лютому 2017 р. на факультеті було проведено презентацію нової поетичної збірки «На волнах времени» доктора філологічних наук, професора кафедри слов'янських мов А. Т. Гулака.

Кафедра слов'янських мов готує студентів до участі у студентських конференціях, які традиційно проводяться на факультеті у квітні-травні та листопаді. У 2016 році відбулися дві студентські наукові конференції: підсумкова (23 квітня 2016 року) та конференція «Славістичні студії» (23 листопада 2016 року).

На підсумковій студентській конференції було представлено 15 доповідей (наукові керівники – професори А. Т. Гулак – 2, О. О. Скоробогатова – 4, Т. П. Стаканкова – 3, доценти В. Ю. Шишкіна – 1, О. І. Артюх – 5); на конференції «Славістичні студії» – 20 доповідей (наукові керівники – професори О. О. Скоробогатова – 9, І.І. Степанченко – 3, доценти О. І. Артюх – 5, О. В. Радчук – 3) за такими напрямками: лексикографія російської мови, лінгвістичне дослідження художнього тексту, порівняльне мовознавство, актуальні проблеми русистики і полоністики. За матеріалами наукових студентських конференцій опубліковані тези.

Магістранти факультету виступили з доповідями на VII студентській науково-практичній конференції ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Цивілізаційний поступ сучасної освіти і науки», яка відбулася 25-26 лютого 2016 р., тези їх досліджень опубліковані в матеріалах цієї конференції. Всього було представлено 13 доповідей, опубліковані тези, викладачі кафедри слов'янських мов виступили науковими керівниками магістрантів.

У виданнях «Филологический сборник» (Вып. 21, Харьков: ХНПУ имени Г. С. Сковороды, 2016), «Русская филология. Вестник ХНПУ имени Г. С. Сковороды» (2016, № 2(57), Харків) опубліковано 5 статей магістрантів (4 у співавторстві з науковими керівниками та 1 одноосібно), підготовлених за науковим керівництвом професорів кафедри слов'янських мов Т. П. Стаканковою і О.О. Скоробогатовою.

Позааудиторні заходи такого характеру значно підвищують мотивацію студентів до вивчення російської та польської мови, формують громадянську позицію, дають можливість розвивати творчі здібності студентів, заохочують їх до наукових досліджень у галузі лінгвістики, навчають висловлювати власну думку, а також виховують повагу до думки інших.

2.6. ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Однією з найважливіших характеристик сучасного світу стали швидкі зміни з високою інтенсивністю інформаційних потоків, постійне підвищення вимог, що пред'являються суспільством до фахівців з вищою освітою.

Інформаційні технології, оснащені всіма необхідними компонентами, у сукупності з правильно підібраними технологіями навчання, використанням активних методів навчання стають базою сучасної освіти, що гарантує необхідний рівень якості, варіативності, диференціації та індивідуалізації навчання і виховання. Нові інформаційні технології, у тому числі

комп'ютерна комунікація, дозволяють удосконалювати навчальний процес у цілому.

Використання комп'ютера на заняттях запроваджено на всіх етапах навчання: при поясненні нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролі знань, умінь і навичок.

Викладачі кафедри у процесі навчання з успіхом використовують нові технології у наступних формах:

- візуальна інформація (ілюстративний, наочний матеріал);
- інтерактивний демонстраційний матеріал (вправи, опорні схеми, таблиці);
- контроль за вміннями, навичками студентів;
- самостійна пошукова, творча робота студентів.

Викладачі кафедри забезпечують викладання російської і польської мов. Крім магістрів, які традиційно вивчають одну із слов'янських мов як складову загальнолінгвістичної підготовки філолога, польську мову з 2015 року включено до навчальних планів як вибірккову дисципліну.

На заняттях з польської мови використовуються підручники польської мови, видані в Республіці Польща, а також наочні засоби навчання: автентичні відео– та аудіоматеріали (відеоуроки, фільми, записи пісень, віршів, фотографії та інші зображення), тексти, матеріали польських Інтернет-ресурсів.

Демонстрація навчальних матеріалів за допомогою мультимедійного проектору та ноутбуку не тільки заощаджує час, розширює лінгвістичний світогляд, а також поглиблює знання студентів. Візуалізація сприяє й кращому засвоєнню та запам'ятовуванню основних теоретичних засад вказаних навчальних дисциплін. Усе це сприяє формуванню компетенцій не лише мовленнєвої та комунікативної (фонетичні навички, правильна вимова, сприйняття на слух), розширення лексичного запасу студентів, вдосконалення граматичних навичок), а й країнознавчої та лінгвокраїнознавчої. Додаткові дидактичні матеріали студенти отримують також для самостійного опрацювання. Вивченню лексики сприяє використання презентацій за тематичними групами. До підготовки таких презентацій залучаються і студенти.

КАФЕДРА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ КАФЕДРИ ТА ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КАФЕДРУ

Кафедра теорії і практики англійської мови була створена згідно рішення вченої ради університету від 12 травня 2006 року (Наказ № 79 по Харківському національному педагогічному університету імені Г.С. Сковороди від 12.05.06) в ході реорганізації кафедри англійської мови з метою підвищення ефективності навчального процесу. Кафедра належить до факультету славістики.

2.2. СТРУКТУРА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КАФЕДРИ

Кафедру очолює **доктор педагогічних наук, професор** Ілона Іванівна Костікова. На кафедрі працюють 5 кандидатів філологічних наук, доцентів. Завідувач кафедри відповідає за організацію навчальної, наукової роботи кафедри; організацію та ведення навчально-методичної роботи кафедри. Кожен викладач має сферу персональної відповідальності. Вирішення системних питань навчальної, методичної і наукової роботи здійснюється за схемою: *завідувач кафедри – викладачі кафедри*. Вирішення локальних питань за напрямками роботи здійснюється за схемою: *завідувач кафедри – відповідальні за закріплені напрями роботи*. Лаборант відповідає за забезпечення матеріального супроводу навчальних занять і життєдіяльності кафедри.

2.3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Кафедра теорії і практики англійської мови забезпечує викладання англійської мови та англійськомовних дисциплін на факультетах: фізико-математичному, природничому, українському мовно-літературному та факультеті початкового навчання, а також плідно працює зі слухачами Інституту підвищення кваліфікації і перепідготовки (ІПКП) ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

За кафедрою закріплені такі дисципліни: «Англійська мова для академічних цілей», «Іноземна (англійська) мова», «Іноземна мова з методикою викладання», «Історія англійської мови», «Країнознавство», «Лексикологія англійської мови», «Література Англії», «Методика викладання іноземної мови», «Практика англійського усного та писемного мовлення», «Практична граматики англійської мови», «Практичний курс англійської мови», «Стилістика англійської мови», «Теоретична граматики англійської мови», «Теоретична фонетика англійської мови», «Шкільний курс англійської мови та методики викладання».

Викладачі кафедри створили необхідну для навчання студентів науково-методичну базу, зокрема, усі навчальні дисципліни, які викладає кафедра теорії і практики англійської мови, забезпечені навчально-методичними комплексами (НМК), що розроблені відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України та «Положення про організацію освітнього процесу в ХНПУ імені Г.С. Сковороди».

Загалом навчальний процес організовано так, що теорія поєднана з практичною підготовкою, враховуються особливості розвитку сучасної лінгвістики, англійської мови та методики її викладання.

Професорсько-викладацький склад кафедри володіє новітніми методами і прийомами викладання дисциплін, які застосовують під час проведення занять. На заняттях активно використовують сучасні англійськомовні навчально-методичні комплекси, проводяться ділові ігри, використовуються аудіовізуальні технічні засоби. Для презентації нового лекційного матеріалу викладачі використовують матеріали, виконані в MS PowerPoint, що в значній мірі підвищує пізнавальну активність студентів.

Загалом професорсько-викладацький склад кафедри проводить значну роботу по забезпеченню належної організації навчального процесу за такими основними напрямками: використання новітніх методів навчання; використання ефективних прийомів навчання; підвищення рівня науково-педагогічної майстерності викладачів; керівництво педагогічною практикою; консультування та керівництво науковою роботою студентів.

Професорсько-викладацький склад кафедри активно працює над забезпеченням студентів якісними посібниками, які сприяють підвищенню якості та доступності освіти на рівні європейських стандартів. Наукова тематика кафедри – «Актуальні проблеми лінгвістики та викладання англійської мови в навчальних закладах I–IV рівня акредитації», державний реєстраційний номер 0112U002004. Наукова діяльність кафедри, досвід та практичні здобутки членів кафедри дають змогу забезпечити усі дисципліни, які викладає кафедра, власними навчально-методичними розробками, посібниками, рекомендаціями.

До них належать:

1. Божко Ю.О. Курс лекцій з теоретичної граматики англійської мови для студентів педагогічних спеціальностей (курс лекцій) / Ю.О. Божко. – Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2016. – 56 с.
2. Ведернікова. Т. В. Історія англійської мови. Методичний посібник / Т.В. Ведернікова. – Х., 2012. – 64 с.
3. Гончарова О.А. Країнознавство. Велика Британія: Курс лекцій / О.А. Гончарова. – Харків, ХНПУ, 2011. – 72 с.
4. Гончарова О.А. Література Англії : навчальний посібник / О.А. Гончарова. – Харків, ХНПУ, 2013.– 60 с.
5. Гончарова О.А. Методика підготовки та захисту дипломної (курсової) роботи з курсу «Література Англії» / О.А. Гончарова. – Харків, ХНПУ, 2013. – 44 с.
6. Гончарова О.А. Теорія та практика перекладу: Курс лекцій / О.А. Гончарова. – Харків, ХНПУ, 2012. – 56 с.
7. Костікова І.І. How to write a research paper. Англійська мова для аспірантів та пошукувачів / І.І. Костікова, О.А. Гончарова, І.К. Козка, В.В. Юхт. – Харків: ФОП Петров В.В., 2014. – 72 с.
8. Костікова І.І. Електронна педагогіка. Наук. монографія / І.І.Костікова – Харків: «Смугаста типографія», 2015. – 160 с.
9. Костікова І.І. Методика викладання англійської мови. Навчальний посібник. Частина 1. / І.І. Костікова, І.М. Подоляка. – Х. : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2016. – 204 с.
10. Костікова І.І. Навчання іноземних мов молодших школярів: варіативність організаційних форм. Наук. монографія / І.І.Костікова, О.С. Казачінер – Харків: Вид-то ТОВ «Щедра садиба плюс», 2014. – 228 с.
11. Солошенко-Задніпровська Н.К. Курс лекцій «World Literature» / Н.К.Солошенко-Задніпровська, Т. В. Ведернікова. – Харків: ТОВ «Майдан», 2014. – 68 с.

2.4. ОСНОВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ, СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ НА КАФЕДРІ.

У процесі викладання та роботи зі студентами професорсько-викладацьким складом використовуються різноманітні традиційні методи викладання і навчання: лекції (вступні, тематичні, підсумкові, лекції-практикуми, лекції-диспути тощо), практичні заняття (у формі діалогу, ділової гри, конференцій тощо); інтерактивні методи: метод навчального проекту; метод кейса (робота в мікрогрупах з обговорення проблеми й віднаходження шляхів її вирішення); мозковий штурм (активізація критичного мислення), вільний мікрофон (осмислення проблеми, рефлексія, висловлення власної позиції).

Способи оцінювання: згідно з модульною системою навчання оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною системою з урахуванням сукупності поточних оцінок, які студенти отримують на практичних заняттях, оцінок за семестровий замір знань (ректорські контрольні роботи), модульні контрольні роботи, оцінок за види самостійної роботи. Підсумкова оцінка виставляється з огляду на співвідношення 60% оцінок, одержаних протягом семестру, і 40% оцінювання за відповідь на екзамені чи залікові.

2.5. ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА

З метою розвитку фахової компетенції студенти залучаються до участі в англomовних дискусійних клубах. Із залученням провідних викладачів кафедри постійно проводяться круглі столи, дебати, диспути серед студентів факультетів, на яких працює кафедра, з обговоренням актуальних проблем викладання англійської мови та теоретичних аспектів англійської мови, особливостей професії вчителя іноземної мови та важливості вивчення іноземної мови у сучасному світі.

Викладачі кафедри проводять *різноманітні позааудиторні заходи*, які сприяють підвищенню інтересу студентів до вивчення англійської мови та культури англomовних країн.

Відповідно до плану наукової роботи кафедри теорії і практики англійської мови щорічно проводиться студентська науково-практична конференція *«Актуальні питання викладання англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах»* за наступними напрямками: теорія і методика викладання англійської мови в школі; дидактичні та психологічні аспекти викладання англійської мови в школі; новітні підходи до навчання іноземних мов; використання комп'ютерних технологій в процесі навчання англійської мови. Традиційними на кафедрі стали тижні англійської мови.

Студенти із задоволенням відвідують заходи такого характеру, на яких у дружній атмосфері разом із викладачами беруть участь в обговоренні фільмів та актуальних питань сьогодення; подібні заходи значно підвищують

мотивацію студентів до вивчення англійської мови, розширюють словниковий запас, значно поліпшують сприйняття англійської мови на слух та сприяють розвитку монологічного і діалогічного спілкування студентів англійською мовою, навчають висловлювати власну думку на запропоновану тему, а також виховують повагу до думки інших.

Виховні заходи на кафедрі теорії і практики англійської мови проводяться в рамках навчально-виховного плану кафедри на основі організаційних принципів та основних напрямів виховної роботи у вищих навчальних закладах, з урахуванням професійної спрямованості і потреб студентів. Освітньо-виховні та культурно-просвітницькі заходи сприяють усебічному розвитку студентів, виявленню їх багатогранних талантів, залучають студентів до активного самопізнання і підвищують інтерес до навчання, наукової діяльності.

2.6. ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Перехід до інформаційного суспільства є відмінною особливістю сучасного етапу розвитку нашої країни. Сучасний освітній процес та простір вимагає постійного оновлення технологій, прискореного освоєння інновацій, швидкої адаптації до вимог, які висуває сучасність. Саме тому кафедра теорії і практики англійської мови активно використовує інноваційні технології у навчальному процесі. Професорсько-викладацький склад кафедри переконаний, що зусилля, спрямовані на нововведення, мають позитивні результати, адже в результаті активного та вдалого використання інноваційних педагогічних методів у студентів суттєво поліпшується мотивація до навчального процесу, підвищується пізнавальна активність та діяльність, виникає зацікавленість у навчанні. Викладачі кафедри у своїй роботі активно використовують презентації, аудіо- та відеоматеріали, завдяки чому у студентів з'являється можливість значно підвищити рівень володіння англійською мовою. Слід також зазначити, що викладачі використовують сучасні педагогічні методи та прийоми, сучасні види мультимедійної наочності, як того вимагає сучасна методика викладання іноземних мов.

Комп'ютерна техніка й електронні посібники використовуються кожним викладачем кафедри в процесі викладання всіх дисциплін. Викладачі кафедри застосовують метод проектів та кейс-технології, проводять інтерактивні лекції, роботу в парах.

Викладачі кафедри практикують використання дистанційного навчання, яке дозволяє студентам – користувачам Інтернету – у зручний час отримати доступ до навчальних матеріалів у режимі он-лайн та опрацювати необхідний матеріал самостійно.

3. ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (РОСІЙСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА)

На факультеті славістики здійснюється підготовка бакалаврів та

магістрів за спеціальністю 014 Середня освіта. Предметною спеціалізацією є російська мова і світова література. Навчальними планами підготовки фахівців передбачено вивчення слов'янських мов, класичної латинської мови, а також пропонується перелік вибіркових дисциплін. Вивчення мов здійснюється з використанням прогресивних методик та нових інформаційних технологій. Випускники факультету підготовлені до роботи викладачами російської мови та зарубіжної літератури, польської мови у загальноосвітніх навчальних закладах, коледжах, технікумах, ВНЗ, а також філологами, перекладачами.

4. ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ЗА ОСВІТНІМ РІВНЕМ «БАКАЛАВР»

4.1. Перелік навчальних дисциплін, які забезпечує кафедра світової літератури

За спеціальністю 014. Середня освіта. Мова та література (російська) кафедра забезпечує на факультеті славістики викладання таких дисциплін:

1. Вступ до літературознавства;
2. Теорія літератури;
3. Фольклор народів світу;
4. Шкільний курс літератури та методика його викладання;
5. Історія російської літератури;
6. Нові художні тенденції та літературний процес;
7. Історія світової літератури;
8. Польська література;
9. Дитяча література.

На факультеті іноземної філології кафедра забезпечує викладання таких дисциплін:

1. Історія світової літератури;
2. Англійська література;
3. Французька література;
4. Німецька література;
5. Італійська література;
6. Іспанська література;
7. Китайська література;
8. Японська література;
10. Турецька література;
11. Єврейська література;
12. Перська література.

4.2. Анотація навчальних курсів

ВСТУП ДО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА.

Мета: закладення основ фахової літературознавчої підготовки, ознайомлення з найважливішими теоретико-літературними поняттями, що

становлять підґрунтя науки про літературу, засвоєння базових знань про загальні якості художньої літератури як особливої форми суспільної свідомості та особливого виду мистецтва; усвідомлення ідейно-художньої своєрідності та функції літератури, основних закономірностей її історичного розвитку, організації літературно-художнього твору; формування навичок наукового аналізу літературних творів різних жанрів.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати: особливості художньої літератури як форми суспільної свідомості та виду мистецтва; закономірності літературного розвитку та найважливіші складові літературного процесу; основні теоретико-літературні поняття; структуру художнього твору; види художніх образів та засоби їх створення; особливості мови художнього твору; основні методи дослідження літератури.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти: розуміти та оцінювати твори художньої літератури; володіти основними теоретичними поняттями; розрізняти літературні роди, види та жанри; конспектувати лекційний матеріал; самостійно опрацьовувати літературознавчі та критичні джерела; аналізувати літературні твори різних жанрів; застосовувати знання, отримані в ході вивчення навчальної дисципліни, під час вивчення дисциплін історико-літературної спрямованості та під час активної педагогічної практики в середній школі.

ФОЛЬКЛОР НАРОДІВ СВІТУ

Мета: формування у студентів уявлень про усну народну творчість як один з різновидів народного мистецтва та основу писемної літератури, про специфічні особливості фольклору та закономірності його розвитку; про систему фольклорних жанрів, ознайомлення зі специфікою фольклору як виду народного мистецтва.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати: особливості фольклору як виду народного мистецтва; закономірності фольклорного розвитку та основні етапи його формування та їх особливості; систему фольклорних жанрів та їхню специфіку; персоналії видатних фольклористів та найбільш відомі фольклористичні праці.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти: характеризувати фольклор як особливий вид народного мистецтва та його загальні особливості; характеризувати особливості кожного з основних типів світового фольклору; вирізняти загально фольклорні та специфічні жанри; визначати приналежність фольклорного твору до певного жанрового різновиду; аналізувати фольклорні твори різної жанрової природи; конспектувати наукові статті фольклористичної спрямованості; використовувати набуті у ході вивчення дисципліни знання у практичній роботі.

ІСТОРІЯ РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мета: відтворення складної картини літературного життя від давньої до новітньої доби розвитку російської літератури; висвітлення історії

російської літератури з урахуванням новітніх досягнень теорії літератури; визначення місця російської літератури у світовому літературному процесі.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати: основний перелік міфологічних поглядів, притаманних як літературі Давньої Русі, так і подальшому літературному процесу; специфіку давньоруської літератури, літератури XVIII ст., початку XIX ст., другої половини XIX ст., «Срібного століття», радянської доби; російського Зарубіжжя та сучасного її стану, виходячи з особливостей історії та культури Росії різних періодів її розвитку;

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти: свідомо сприймати лекційний матеріал, поглиблювати його у процесі самостійної роботи та практичної діяльності; читати та конспектувати необхідну наукову та критичну літературу; формувати індивідуальне відношення до тексту.

ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мета: опанування сучасними студентами вершинних надбань мистецтва слова, формування у них естетичного смаку, високої читацької культури, усвідомлення ними місця тієї чи іншої національної літератури у світовому історико-літературному процесі. Дати характеристику літературних епох в їх хронологічній послідовності (від античних часів до сучасного періоду), тобто характеристику основних літературних течій, напрямків, шкіл літературного періоду, найвидатніших поетів, письменників, драматургів (знайомство с основними фактами їх життя, динамікою їх творчості, здійснення ідейно-художнього аналізу окремих, найбільш значущих творів); засвоєння методики та практики викладання історії світової літератури у середній школі.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати: зміст основних біблійних сюжетів та основних циклів давньогрецьких міфів; специфіку античної літератури, літератури доби Середньовіччя та Відродження, літератури XVII–XVIII ст., літератури XIX ст., літератури XX ст.; основні літературознавчі поняття, терміни, визначення, які використовуються в ході аналізу ідейно-художнього твору, творчості письменника, літературної доби, літературному процесі.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти: конспектувати лекційний матеріал; самостійно опрацьовувати літературознавчі та критичні джерела; аналізувати художні твори у цілісній єдності їх змісту та форми; застосовувати знання, отримані в ході учбового процесу, під час активної педагогічної практики в середній школі.

ШКІЛЬНИЙ КУРС ЛІТЕРАТУРИ ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ

Мета: забезпечити необхідну теоретичну та методичну підготовку у галузі викладання шкільного курсу літератури, що сприятиме формуванню методичного мислення, засвоєнню методики як науки, та стане умовою для

майбутньої плідної педагогічної діяльності; підготовка студентів до успішного проходження активної педагогічної практики; підготовка студентів до роботи у школах різних типів.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати: поняття про методику викладання літератури як науку; поняття про літературу як навчальний предмет; поняття про урок як основну форму навчання; здійснення позакласної роботи з літератури.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти: аналізувати навчальну програму, підручники та інші компоненти навчально-методичного комплексу з точки зору їх змісту та відповідності до вимог основних принципів методики та дидактики; планувати роботу з літератури, розробляти уроки різних типів, здійснювати контроль за діяльністю учнів, перевіряти та оцінювати їх знання, вміння та навички; самостійно засвоювати навчально-методичну літературу, досвід вчителів та застосовувати на практиці досягнення сучасної школи.

4.3. Навчально-методичне забезпечення

На кафедрі розроблені з кожної дисципліни науково-методичні комплекси, які визначають вимоги і зміст підготовки фахівців з того чи іншого курсу світової літератури та курсу методики викладання світової літератури в середній школі. Ці комплекси складаються із робочих програм конкретного курсу, планів семінарських занять і рекомендованої наукової та методичної літератури до них, переліку питань до іспитів і заліків, списку наукової літератури до курсу, екзаменаційних білетів, програм педагогічної практики, тематики курсових і дипломних робіт (якщо такі передбачені індивідуальним планом викладача), контрольних завдань, тестів, тем, що виносяться на самостійне опрацювання студента, друкованих текстів лекцій. Навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців передбачає також наявність відповідних підручників із світової літератури – зарубіжної літератури (західноєвропейської) і російської як складової частини світової літератури. Є в наявності нові навчальні посібники, які відповідають сучасним вимогам.

З урахуванням сучасних вимог викладачами кафедри доц. М.М. Журенко та проф. І.В.Разуменко у 2016 р. надруковані методичні рекомендації «В помощь студенту-филологу. Организация самостоятельной работы студентов при изучении истории русской литературы XIX века» на російській та українській мовах. У цих рекомендаціях стисло характеризуються основні періоди розвитку літератури у XIX столітті, творчість видатних письменників, даються питання для самостійної роботи, списки новітньої наукової літератури до розділів, визначені сучасні вимоги до курсової і дипломної роботи, дані рекомендації щодо вибору теми дипломного твору, підбору матеріалу, роботи над першоджерелами, оформленню довідкового апарату, рекомендовані науково-бібліографічні посібники, довідники, що можуть стати у нагоді дипломнику.

Серед методичних рекомендацій та посібників, підготовлених кафедрою, якими активно користуються студенти при підготовці до семінарських занять, під час педпрактики, слід назвати також «Хрестоматія по літературе. 9 кл.», «Интегрированный курс «Литература (русская и мировая)». 10 класс: хрестоматія», «Світова література. 9 клас: хрестоматія», «Світова література. 10 клас: хрестоматія, мова видання», «Світова література. 11 клас: хрестоматія» та ін.) (к.ф.н., доц. Андронova Л.Г.).

Кафедра у науково-методичному забезпеченні підготовки фахівців велику увагу приділяє авторським текстам лекцій. З усіх без винятку дисциплін такі тексти підготовлені. Усі вони занесені на комп'ютерні диски, і студенти мають змогу з ними ознайомитись. Також студенти можуть користуватися електронними варіантами підручників, посібників та монографій, які є в наявності на кафедрі.

4.4. Інформаційне забезпечення

Студенти, що навчаються на факультеті, забезпечені підручниками, навчальними посібниками, довідковою та іншою навчальною літературою. Вони можуть користуватися бібліотекою університету, загальний фонд якої становить 763130 примірників; кабінетом літератури, що працює при кафедрі і налічує понад 20 000 примірників зі світової літератури (художні тексти, літературно-критичні праці, матеріали з літературознавства та теорії літератури, довідкова література та ін.). Студенти факультету можуть відвідувати читальні зали (7 читальних залів, 332 посадкових місця), користуватися електронними варіантами підручників, посібників та монографій з багатьох дисциплін, які викладаються кафедрою. Науково-методичні комплекси з усіх дисциплін занесені на електронні носії.

Студенти факультету забезпечені необхідною літературою:

1. Агеносов В. Современные русские поэты : Справочник-антология. – М. : Мегатрон, 1998. – 364 с.
2. Агеносов В.В., Басинский П.В., Ваняшова М.Г., Ершова Л.В. Русские писатели. XX век: большой учебный справочник : для школ. и поступающих в вузы : биографии. – М.: Дрофа, 2003.
3. Альфонсов В. Поэзия Бориса Пастернака. – Л., 1990. – 368 с.
4. Анализ драматического произведения (Под ред. проф. В.М.Марковича). – Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1988. – 366 с.;
5. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів: Літопис, 2002.
6. Арнольд И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность. – СПб., 1999. – С. 205.; Поэтика : словарь актуальных терминов и понятий (Под ред. Н.Д. Тмарченко). – М. : Издательство Кулагиной; Intrada, 2008. – 358 с.
7. Бабенко Л.Г. Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа: учеб. для студ. филол. спец. вузов Екатеринбург : Москва: Деловая кн. : Академический проект, 2004.
8. Бахтин М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. – М. : Худож. лит., 1975. – 504 с.

9. Безпечний І.П. Теорія літератури. – К.: Смолоскип, 2009.
10. Бесчётникова С.В. Утопическая парадигма художественного мышления переходной культурной эпохи: на материале русской прозы рубежа XX–XXI вв. – Донецк: Лебедь, 2007.
11. Богданова О.Ю., Леонов С.А., Чертов В.Ф. Теория и методика обучения литературе. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 400 с.
12. Бройтман С.И. Русская лирика XIX – начала XX века в свете исторической поэтики. Субъектно-образная структура. – М.: РГГУ, 1997. – 310 с.
13. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 430 с.
14. Введение в литературоведение (Под ред. Чернец Л.В.). – М.: Высшая школа; Издательский центр «Академия», 2000. – 556 с.
15. Введение в литературоведение: Учеб. для филол. спец. ун-тов. (Под ред. Г.Н. Пospelова). – Вид. 3-те, випр. та доп. – М.: Высшая школа, 1988. – 528 с.
16. Ветловская В.Е. Анализ эпического произведения: Проблемы поэтики. – СПб.: Наука, 2002. – 213 с.
17. Галич О.А. Теорія літератури: підручник. – К.: Либідь, 2001.
18. Гаспаров М. Л. Очерк истории русского стиха. – М., 1984.
19. Гаспаров М. Л. Очерк истории европейского стиха. – М., 1989.
20. Гинзбург Л. Я. О лирике. – М.: Интрада, 1997.
21. Гинзбург Л. Я. О литературном герое – Л.: Сов. писатель, 1979.
22. Гладышев В., Ситченко А. Методика преподавания литературы: терминологический словарь-справочник. – М.: Флинта, 2004. – 157 с.
23. Гордович К.Д. История отечественной литературы XX века. – С.-Пб.: Изд. «Петерб. институт печати», 2005. – 351 с.
24. Гуляев Н.А. Теория литературы. – М., Высшая школа, 1985.
25. Давыдова Т.Т. Теория литературы: Учеб. пособие для студ. вузов – М.: Логос, 2003.
26. Давиденко Г.Й. Історія зарубіжної літератури XX століття: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Київ: Центр учб. л-ри, 2011
27. Егорова Л.П., Чекалов П.К. История русской литературы XX века: Советская классика. Новый взгляд: Учебное пособие. – М., 1998
28. Ершов Л.Ф. История русской советской литературы. – М., Высшая школа, 1988; Громова М.И. Русская драматургия конца XX – начала XXI века: учебное пособие. – М.: Флинта: Наука, 2005. – 368 с.
29. Жирмунский В. М. Введение в литературоведение: Курс лекций. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского университета, 1996. – 440 с.
30. Зайцев В. А. Русская поэзия XX века: 1940-1990-е годы: Учеб. пособие. – М.: Изд-во МГУ, 2001.
31. Зарубежная литература XX века: Практикум. – Под ред. проф. Н.П. Михальской и Л.В. Дудовой. – М.: Флинта, Наука, 2004. – 416 с.
32. Зарубежная литература. XX век: Учебник для студентов педагогических вузов. (Под общей редакцией Н.П. Михальской) – М.: Дрофа, 2003. – 464 с.;

33. Іванишин В.П. Нариси з теорії літератури: навч. посіб. – К.: Академія, 2010;
34. История зарубежной литературы XX века: 1917 – 1945: Учеб. для студ. филол. фак. пед. ин-тов (Под ред. проф. Л.Г. Андреева) – М.: Просвещение, 1990;
35. История зарубежной литературы XX века: учебник для студ. Вузов. - М.: Проспект, 2003;
36. История русской литературы XX века (20-90-е годы). Основные имена (Под ред. Кормилова И.С.) – М., Фил. ф-т МГУ, 1998.
37. История русской советской литературы: В 2-х кн. (Под ред. Метченко А.И., Петрова С.М.). – М., Просвещение, 1980.
38. Казарин Ю.В. Филологический анализ поэтического текста: Учебник для вузов. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2004. – 432 с.
39. Корман Б.О. Избранные труды. Теория литературы. – Ижевск: Ин-т комп. исслед., 2006.
40. Література. Теорія. Методологія. – К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006.
41. Літературна компаративістика. Вип. I. – К.: Фоліант, 2005.
42. Лосев Л. В. Иосиф Бродский: Опыт литературной биографии. – М.: Мол. гвардия, 2006. – 480 с. («ЖЗЛ»).
43. Лотман Ю.М. Структура художественного текста. – М.: Искусство, 1970. – 383 с.
44. Лотман Ю.М. Анализ поэтического текста. – Ленинград: Просвещение, 1972. – 270 с.
45. Магомедова Д.М. Филологический анализ лирического стихотворения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед.. – М.: Академия, 2004.
46. Марко В.П. Аналіз художнього твору : навч. посібник. – К. : Академвидав, 2013. – 280 с. – (Серія «Альма-матер»).
47. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах. – К., 2000.
48. Михальская Н.П. История английской литературы. – М.: Академия, 2006.
49. Литература русского зарубежья (1920 – 1990): учебное пособие. (Под ред. А.И. Смирновой). – М.: Флинта: Наука. 2006. – 640 с.;
50. Михайлов О.Н. Литература русского зарубежья: От Мережковского до Бродского: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 2001. – 336 с.;
51. Михайлов О.Н. От Мережковского до Бродского: литература русского зарубежья : кн. для учителя – М.: Просвещение, 2001.
52. Мітосек З. Теорії літературних досліджень: Монографія. – Сімферополь.: Таврія, 2005;
53. Модернизм в зарубежной литературе: Литература Англии, Ирландии, Франции, Австрии, Германии. – М.: Флинта, Наука, 2004. – 237 с.
54. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. – К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006.

55. Наукові основи методики літератури: посіб. для студ. вищ. закл. освіти. – Київ: Ленвіт та інші.
56. Николина Н. А. Филологический анализ текста. – М., 2003. – 179 с.
57. Новиков Л. А. Художественный текст и его анализ. – М.: Русский язык, 1988. – 304 с.
58. Олизько Н. С. Интертекстуальный анализ художественного произведения : учеб. пособие. – Челябинск : ЧелГУ, 2008. – 147 с.
59. Основы литературоведения: Учебное пособие для студентов педагогических вузов. (Под ред. В. П. Мещерякова). – М. : Дрофа, 2003. – 416 с.
60. Паламарчук П. Александр Солженицын: Путеводитель. – М., 1991;
61. Пахаренко В. І. Основи теорії літератури: навч.-метод. посіб. – К.: Генеза, 2009.
62. Потебня А. А. Теоретическая поэтика : учебное пособие. [2-е изд., испр.]. – М. : Классическая учебная книга, 2003. – 384 с.
63. Пронин В. А. История немецкой литературы. – М.: Логос, 2007;
64. Русская литература XX века. Прозаики, поэты, драматурги: библиограф. словарь. – М., Олма-пресс. 2006.
65. Скоропанова И. С. Русская постмодернистская литература: учебное пособие. – М.: Флинта: Наука, 2005. – 608 с.
66. Современное зарубежное литературоведение (страны Западной Европы и США) : концепции, школы, термины. Энциклопедический справочник. – М. : Интрада – ИНИОН, 1996.
67. Теорія і практика лінгвістичного аналізу художнього тексту: збірник. – Тернопіль: Лілея, 1997.
68. Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика. – М. : Аспект Пресс, 2001. – 334 с.
69. Тюпа В. И. Анализ художественного текста : учеб. пособие для студ. филол. фак. высш. учеб. заведений. [3-е изд., стер.]. – М. : Издательский центр «Академия», 2009. – 336 с.;
70. Трыков В. П. Модернизм в зарубежной литературе: Литература Англии, Ирландии, Франции, Австрии, Германии. – М.: Флинта, Наука, 2004. – 237 с.;
71. Урманов А. В. Творчество Александра Солженицына: учеб. пособие для студ. и преп.-филол.. – М.: Флинта : Наука, 2003.
72. Фатеева Н. А. Интертекст в мире текстов: Контрапункт интертекстуальности. – М.: КомКнига, 2007.
73. Хализев В. Е. Теория литературы. – М., Высшая школа, 2005;
74. Черняк М. А. Современная русская литература : Учебное пособие. – СПб., М.: САГА : ФОРУМ, 2004. – 336 с.
75. Шанский Н. М. Лингвистический анализ художественного текста: учеб. пособие для пед. ин-тов по спец. “Рус. яз. и л-ра в нац. шк.”. – Л.: Просвещение. Ленигр. отд-ние, 1990.
76. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури у школі. – Київ, 2007.

4.1 Перелік навчальних дисциплін, які забезпечує кафедра слов'янських мов

Кафедра слов'янських мов забезпечує якісне викладання фахових дисциплін на факультетах славістики, іноземної філології, українському мовно-літературному, фізико-математичному, природничому, економічному, образотворчого мистецтва, історичному, працює зі слухачами Інституту післядипломної освіти та перепідготовки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Кафедра забезпечує викладання таких курсів на факультеті славістики:

Вступ до мовознавства

Старослов'янська мова

Історична граматики російської мови

Сучасна російська мова: (фонетика російської мови; лексика та фразеологія російської мови; морфеміка, словотвір російської мови; морфологія російської мови; синтаксис російської мови)

Практикум з російської мови:

Орфографія російської мови

Пунктуація російської мови

Слов'янська мова (польська)

Основи культури мовлення та виразне читання

Риторика

Стилістика російської мови

Методика викладання російської мови

Методика викладання російської мови як іноземної

Вибіркові дисципліни:

Історія слов'янської мови

Практика слов'янської усної та писемної мови

Практична фонетика слов'янської мови

Практична граматики слов'янської мови

Країнознавство (слов'янське)

Методика викладання слов'янської мови

Теоретична граматики слов'янської мови

Лексикологія слов'янської мови

Стилістика слов'янської мови

Соціолінгвістика

Практикум зі слов'янської мови

4.2. Анотації навчальних курсів ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА

Мета: дати систематизований звід загальнолінгвістичних знань, які є базовими для подальшого, більш поглибленого вивчення окремих аспектів як загального, так і конкретного (часткового) мовознавства, ознайомити студента-першокурсника з найважливішими розділами і проблемами науки про мову, з основними поняттями, якими оперує ця наука на сучасному етапі розвитку.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні проблеми сучасного мовознавства;
- основні напрямки і школи в лінгвістиці;
- основні лінгвістичні поняття і терміни;
- генеалогічну і типологічну класифікації мов;
- рівні системи мови і систему одиниць кожного рівня.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- орієнтуватися в проблемах і методах основних напрямків сучасної лінгвістики;
- формулювати дефініції основних лінгвістичних понять і термінів;
- характеризувати мову з точки зору генеалогічної та типологічної класифікацій;
- визначати склад одиниць кожного рівня мовної системи;
- аналізувати явища різних рівнів мовної системи;
- працювати зі словниками та довідковою літературою;
- аргументувати наукову позицію;
- розрізняти основні структурні елементи і яруси мови;
- співвідносити вивчені теоретичні положення з конкретними мовними явищами.

СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКА МОВА

Мета: формування основ славістичних знань, філологічне освоєння старослов'янської мови як феномена слов'янської культури, першої літературної мови слов'янського світу, отримання міцних теоретичних знань про походження і природу старослов'янської мови, слов'янських абеток, пам'яток старослов'янської писемності, про структуру старослов'янської мови, її звуковий і граматичний устрій в процесі його становлення і розвитку.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні положення і наукові концепції в області старослов'янської мови, принципи і методи порівняльно-історичного аналізу;
- базову термінологію;
- хронологію основних еволюційних процесів;
- історію створення першого літературної мови слов'ян;
- основні пам'ятники старослов'янської мови;
- своєрідність двох слов'янських абеток – кирилиці і глаголиці;
- основні фонетичні та граматичні особливості розвитку мови від індоєвропейської до праслов'янської і далі до старослов'янської;
- будова фонетичної, граматичної та лексичної систем старослов'янської мови.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- аналізувати графіко-фонетичні та лексико-граматичні особливості одиниць старослов'янської мови;
- транскрибувати слова старослов'янської мови;
- пояснювати походження фонем;
- реконструювати праслов'янські форми, індоєвропейські праформи;

- виявляти причини різної інтерпретації мовних фактів;
- відзначати старослов'янські особливості в текстах давньоруської та сучасної російської літературної мови;
- аналізувати факти російської мови і споріднених мов з урахуванням їх фонетико-граматичних відповідностей, користуватися етимологічним словниками;
- застосовувати отримані знання при вивченні сучасних слов'янських мов.

ІСТОРИЧНА ГРАМАТИКА РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Мета: представлення мови як історично мінливого соціального явища. Мета дисципліни «Історична граматики російської мови», таким чином, бачиться не тільки в тому, щоб познайомити студентів з найдавнішими особливостями російської фонетики і граматики, а й у тому, щоб сформувавши особливий діахронічний погляд на сучасну російську мову як результат закономірних історичних змін на всіх рівнях мовної системи, починаючи з праслов'янського періоду через давньоруський до власне російського.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні поняття історичного мовознавства;
- закони розвитку фонетичного, морфологічного, синтаксичного і лексичного устрою російської мови;
- основні етапи розвитку російської мови і стан мовної системи в кожному з них;
- тенденції розвитку російської мови;
- родинні зв'язки мови та її місце в загальній типології мов;
- основні давньоруські писемні пам'ятки, їх палеографічні особливості;
- звукову систему давньоруської мови й основні фонетичні процеси епохи цієї мови, результати розвитку фонетико-фонологічної системи;
- морфологію давньоруської мови, історію становлення та розвитку частин мови, основні результати розвитку морфологічної системи;
- синтаксис давньоруської мови й основні результати розвитку її синтаксичного устрою.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- користуватися системою понять і показників історичної граматики;
- орієнтуватися в питаннях історичної граматики і мати цілісне уявлення про процеси, що відбуваються в мовній системі протягом її історичного розвитку;
- використовувати різні джерела інформації для отримання знань з історичної граматики (у тому числі сучасні інформаційні засоби);
- доводити історичні положення даними історичної граматики;
- використовувати мовні історичні дані, враховувати історичний процес при поясненні норм, які склалися в мові;
- використовувати історичний підхід до аналізу мовних фактів не тільки літературної мови, а також регіональних особливостей;
- виявляти фонетичні та граматичні особливості давньоруських текстів і проводити історичний аналіз фактів сучасної російської мови;

- пояснювати архаїчні елементи системи сучасної російської мови;
- застосовувати історико-лінгвістичні знання в викладанні російської мови в школі.

ПРАКТИКУМ З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ (ОРФОГРАФІЯ, ПУНКТУАЦІЯ)

Мета: формування у студентів відповідних теоретичних понять і практичних навичок написання та аналізу відповідних орфограм та пунктограм, а також опанування навичок шкільної методики викладання орфографії та пунктуації, розвиток навчально-пізнавальних та комунікативних компетенцій.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- закони співвідношення звукової та графічної систем російської мови;
- основні принципи російської орфографії і пунктуації, функції пунктуаційних знаків;
- правила російської орфографії та пунктуації;
- основні лінгвістичні поняття і терміни;
- засоби і методи аналізу орфограм та пунктограм;
- основи методики викладання орфографії та пунктуації у середній школі.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- грамотно писати;
- практично володіти орфографічними та пунктуаційними навичками;
- аналізувати орфограми та пунктограми;
- знаходити орфограми і пунктограми, формулювати правила, що пояснюють їх написання;
- виконувати роботу над помилками і усвідомлювати прийоми вдосконалення орфографічних і пунктуаційних умінь;
- бачити орфографічні та пунктуаційні труднощі і розуміти їх причини;
- працювати зі словниками та довідковою літературою;
- аргументувати наукову позицію;
- співвідносити вивчені теоретичні положення з конкретними мовними явищами;
- реалізувати одержані навички в практиці шкільного викладання російської мови.

СЛОВ'ЯНСЬКА МОВА (ПОЛЬСЬКА)

Мета: набуття лінгвістичних знань про польському літературну мову та її генетичну спорідненість з російською, українською та іншими слов'янськими мовами, практичне оволодіння її фонетико-морфологічними, лексичними та синтаксичними нормами; формування у студентів артикуляційних та інтонаційних навичок, засвоєння нормативного курсу граматики і лексичного мінімуму.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні закономірності розвитку польської мови;

- основні фонетичні, морфологічні та синтаксичні особливості польської мови;
- особливості утворення та вживання граматичних форм і побудови речень;
- лексику до тем, що вивчаються.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- правильно вимовляти слова в процесі розмови;
- володіти теорією і практикою утворення граматичних форм;
- правильно будувати різні синтаксичні конструкції;
- користуватися навчальними посібниками, словниками;
- вільно вести розмову на вивчені теми.

ОСНОВИ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ТА ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи культури мовлення та виразне читання» є ознайомлення з основами культури мовлення, нормами усного та писемного мовлення, специфіку аналізу та читання текстів різних жанрів.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- лексичні, стилістичні та граматичні норми, норми вимови та акцентологічні норми, специфіку аналізу та читання текстів різних жанрів.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- застосовувати на практиці лексичні, стилістичні та граматичні норми, норми вимови та акцентологічні норми;
- володіти голосом та диханням при декламуванні художніх текстів.

РИТОРИКА

Метою викладання навчальної дисципліни «Риторика» є ознайомлення з основними правилами переконування, нормами усного та писемного мовлення, специфікою публічних виступів.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати засоби аргументації та логічного обґрунтування виступів, промов.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти застосовувати на практиці знання аргументації, наведення прикладів у виступах.

ФОНЕТИКА СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Мета: знайомство студентів з фонетичної і фонологічної системами російської мови, фонетичними процесами, специфікою сучасної орфоепічної норми, російської графікою і орфографією, а також виробити навички транскрибування, фонетичного розбору слова.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- поняття звуку і фонеми як одиниць мови, знати їх класифікацію, специфіку вживання, освоїти системні відносини в фонетиці і фонології російської мови;
- загальні закономірності фонетичного ладу російської мови;

- особливості ритміко-інтонаційної системи мови;
- алфавіт, звуко-буквені відповідності, основні правила читання;
- фонетичні та інтонаційні норми російської вимови;
- знаки транскрипції і інтонаційної розмітки.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- застосовувати теоретичні знання на практиці;
- аналізувати лінгвістичний матеріал фонетичного профілю;
- систематизувати відомості з фонетики і фонології, орфоепічних нормах сучасної російської літературної мови і їх змінах;
 - користуватися науковою лінгвістичною і довідково-енциклопедичною літературою;
 - аналізувати звук, склад, фонетичне слово, синтагму;
 - створювати мовне висловлювання відповідно до фонетичних норм російської мови;
 - виробити навичку правильного оформлення результатів фонетичного і фонематичного аналізу усного мовлення.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ ТА ФРАЗЕОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасна російська мова (лексикологія)» є наукове лінгвістичне системно-функціональне освітлення лексичного рівня сучасної російської мови, підготовка студентів до свідомого філологічного володіння мовою як предметом вивчення та викладання, а також до самостійної науково-дослідної роботи.

Основні завдання вивчення дисципліни «Сучасна російська мова (лексикологія)»

1) ознайомити студентів філологів з найважливішими поняттями теоретичної лексикології та лексикографії, основними одиницями лексики; 2) виробити у студентів навички професійного аналізу одиниць лексичного рівня; 3) Надати студентам уявлення про сучасні методи дослідження семантики; 4) навчити працювати із словниками; 5) підготувати студентів до викладання шкільного курсу лексикології.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

основні семасіологічні, ономасіологічні та соціолінгвістичні властивості слів та фразеологічних одиниць.

вміти:

користуватися лінгвістичними словниками різних типів, проводити повний лексичний аналіз слів та фразеологічних одиниць.

МОРФЕМІКА, СЛОВОТВІР І МОРФОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Мета курсу – дати студентам теоретичні відомості про морфемну, дериваційну і морфологічну систему сучасної російської мови; познайомити

з морфемою, дериватом, словоформою з точки зору форми, значення і функції; розглянути систему частин мови в сучасній російській мові, дати уявлення про сучасні наукові методи дослідження морфемних, дериваційних і морфологічних одиниць; навчити студентів застосовувати отримані знання на практиці у процесі роботи над мовним матеріалом.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні теоретичні положення курсу морфеміки, словотвору і морфології сучасної російської мови;
- принципи морфемної будови слова;
- основні способи російського словотвору;
- способи утворення різних частин мови;
- систему морфологічних категорій сучасної російської мови;
- особливості російського формоутворення;
- семантичні, морфологічні, синтаксичні ознаки різних частин мови.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- вільно орієнтуватися в існуючих наукових концепціях щодо дериваційного і морфологічного рівнів сучасної російської мови;
- обґрунтовувати свою теоретичну позицію;
- аналізувати морфемну будову слова;
- здійснювати словотвірний аналіз дериватів;
- робити морфологічний аналіз словоформ, теоретично обґрунтовуючи свій вибір;
- встановити системний характер словотвору і морфології російської мови;
- застосовувати отримані знання на уроках російської мови в школі і в самостійних наукових і методичних розвідках.

СИНТАКСИС СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Синтаксис займає центральне місце у курсі сучасної російської мови, оскільки він досліджує мовні одиниці комунікативного рівня.

Мета курсу – дати студентам теоретичні відомості про синтаксичну систему сучасної російської мови; познайомити з її одиницями в аспекті їх форми, значення і функції; дати уявлення про сучасні наукові методи дослідження синтаксичних одиниць; навчити студентів застосовувати отримані знання на практиці у процесі роботи над мовним матеріалом.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні теоретичні положення курсу синтаксису сучасної російської мови;
- синтаксичні одиниці комунікативного і некомунікативного рівня;
- синтаксичні відносини;
- синтаксичні засоби.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- описувати методи дослідження синтаксичних одиниць некомунікативного й комунікативного рівнів;

- вільно орієнтуватися в існуючих наукових концепціях;
- обґрунтовувати свою теоретичну позицію;
- застосовувати теоретичний матеріал при практичному лінгвістичному аналізі синтаксичних одиниць;
- встановити системний характер синтаксису російської мови;
- застосовувати отримані знання на уроках російської мови в школі.

СТИЛІСТИКА РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Метою є вивчення уживання мови, з'ясування особливостей функціонування елементів стилю в текстах, що віддзеркалюють сучасний стан живої російської мови.

За результатами вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: різновиди стилістичного забарвлення мовних одиниць сучасної російської мови; основні види тропів і стилістичних фігур; методику стилістичного аналізу текстів різних типів і жанрів

вміти: вирізняти, правильно оцінювати, відбирати і сполучувати різноманітні мовні засоби, враховуючи тему і ситуацію спілкування; аналізувати тексти різних типів і жанрів, а також будувати найбільш сталі, стабільні за змістом, композицією, набором і характером мовних засобів типи висловлювань.

ШКІЛЬНИЙ КУРС РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ

Мета: забезпечити необхідну теоретичну і методичну підготовку студентів у галузі викладання російської мови в середніх навчальних закладах України, що сприяє формуванню методичного мислення та освоєнню метамови методики як науки, що є визначальною умовою для майбутньої плідної педагогічної діяльності; підготувати студентів до успішного проходження активної педагогічної практики в середніх загальноосвітніх навчальних закладах; підготувати студентів до роботи в школах різних типів.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні, програмні теоретичні та практичні положення вивчення шкільного курсу російської мови відповідно до закону України «Про освіту» та Держстандарту базової та повної загальної середньої освіти України;
- зміст та вимоги навчальних програм з російської мови для шкіл з українською та російською мовою навчання;
- призначення, принципи укладання, розбудову та зміст сучасних шкільних підручників «Русский язык» та інших навчальних засобів;
- розвиток та сучасний стан основних питань практичної методики російської мови у середніх навчальних закладах.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- аналізувати програму, підручники, науково-методичні видання, статті та інші посібники з російської мови для середньої школи;

– володіти науково-методичною термінологією, орієнтуватися у тенденціях сучасних технологій урочного та позаурочного викладання російської мови;

– розрізняти форми навчання російської мови, планувати методичну роботу, визначати типи, цілі та структуру уроків, розбудовувати плани-конспекти уроків різних типів, обирати доцільні методи та прийоми стимулювання навчальної діяльності учнів, перевірки та контролю;

– проводити фрагменти уроків або уроки за особистими планами у студентській аудиторії, доводити ефективність тих чи інших лінгводидактичних методів та прийомів, засобів навчання;

– об'єктивно оцінювати свою та не свою початкову методичну діяльність.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Мета: формування професійної компетенції викладача російської мови як іноземної в середніх навчальних закладах, тобто вміння навчати, базуючись на сучасних досягненнях теорії та методики викладання РЯІ.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

– мету і завдання методики як навчальної, наукової та практичної дисципліни; зв'язок методики з іншими науками (лінгвістикою (зокрема русистикою), педагогікою та дидактикою, психологією, соціологією тощо); лінгвістичні, соціолінгвістичні, психолого-педагогічні, лінгвокультурологічні та лінгвокраїнознавчі засади методики навчання РЯІ в школі;

– специфіку вивчення іноземної мови порівняно з рідною і специфіку методики викладання російської мови як іноземної порівняно з методикою викладання російської мови як рідної в школі;

– основні поняття методики навчання іноземців російської мови;

– шляхи формування комунікативної, лінгвістичної, соціолінгвістичної, соціокультурної, компенсаторної компетенцій учнів;

– зміст рівнів володіння російською як іноземною;

– принципи побудови шкільного підручника РЯІ;

– структуру шкільного уроку з практики РЯІ; вимоги до ефективного уроку з РЯІ; критерії оцінювання уроку;

– види планування навчальної діяльності з РЯІ в школі;

– засади самостійної та позакласної роботи з РЯІ в школі;

– мету, види, форми контролю у процесі навчання РЯІ в школі.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

– аналізувати програму, підручники та інші компоненти навчально-методичного комплексу з погляду їх змісту та обсягу, відповідності основним принципам методики та дидактики;

– оцінювати доцільність використання методів навчання російської мови на різних етапах засвоєння навчального матеріалу;

– планувати роботу з російської мови, вибудовувати уроки різних типів, здійснювати контроль за діяльністю учнів, перевіряти і оцінювати їх знання, вміння і навички;

- самостійно освоювати науково-методичну літературу, досвід учителів і застосовувати на практиці досягнення сучасної методики;
- застосовувати сучасні технології освіти для вибору оптимальної стратегії викладання в залежності від рівня підготовки учнів і цілей навчання;
- використовувати різноманітні методи та прийоми викладання аспектів російської мови як іноземної (фонетика, лексика, словотвір, граматики, стилістика);
- використовувати різноманітні методи та прийоми навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо);
- використовувати методи та прийоми роботи з текстом на уроці РЯІ;
- використовувати переклад як метод формування рецептивних і продуктивних мовленнєвих навичок учнів;
- використовувати різні засоби класної та позакласної роботи з метою розвитку інтересу учня до вивчення російської мови.

ВИБІРКОВІ ДИСЦИПЛІНИ: ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ МОВИ

Мета: представлення мови як історично мінливого соціального явища; ознайомлення студентів з найдавнішими особливостями фонетики і граматики слов'янської мови, ширше – формування особливого діахронічного погляду на сучасну слов'янську мову як результат закономірних історичних змін на всіх рівнях мовної системи, починаючи з праслов'янського періоду.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні поняття історичного мовознавства;
- закони розвитку фонетичного, морфологічного, синтаксичного і лексичного устрою слов'янської мови;
- основні етапи розвитку слов'янської мови і стан мовної системи в кожному з них;
- тенденції розвитку слов'янської мови;
- родинні зв'язки мови та її місце в загальній типології мов;
- основні давні писемні пам'ятки, їх палеографічні особливості;
- звукову систему слов'янської мови у давній період й основні фонетичні процеси в цій мові, результати розвитку фонетико-фонологічної системи;
- морфологію давньої слов'янської мови, історію становлення та розвитку частин мови, основні результати розвитку морфологічної системи;
- синтаксис давньої слов'янської мови й основні результати розвитку її синтаксичного устрою.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- користуватися системою понять і показників історичної граматики;
- орієнтуватися в питаннях історичної граматики і мати цілісне уявлення про процеси, що відбуваються в мовній системі протягом її історичного розвитку; використовувати різні джерела інформації для

отримання знань з історичної граматики (у тому числі сучасні інформаційні засоби);

- доводити історичні положення даними історичної граматики;
- використовувати мовні історичні дані, враховувати історичний процес при поясненні норм, які склалися в мові;
- використовувати історичний підхід до аналізу мовних фактів не тільки літературної мови, а також регіональних особливостей;
- виявляти фонетичні та граматичні особливості давніх текстів і проводити історичний аналіз фактів сучасної слов'янської мови;
- пояснювати архаїчні елементи системи сучасної слов'янської мови;
- застосовувати історико-лінгвістичні знання в викладанні слов'янської мови в школі.

ПРАКТИЧНА ФОНЕТИКА ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Мета: практичне засвоєння фонетичної та головних засад граматичної системи польської мови.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- фонетичну систему польської мови, класифікацію фонетичних одиниць польської мови;
- основні принципи польської графіки;
- основні граматичні категорії.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- читати тексти згідно з вимогами польської літературної вимови: правильно артикулювати звуки, вимовляти слова, словосполучення, речення, тексти, інтонувати, ставити наголос;
- транскрибувати слова, словосполучення, тексти;
- виконувати фонетичний аналіз слів і текстів;
- записувати слова, тексти відповідно до принципів польської графіки;
- перекладати з польської на російську та з російської на польську нескладні тексти;
- знайомитися, розповідати і відповідати на питання про себе, свою родину, місто, місце навчання, про свій робочий день тощо.

ПРАКТИЧНА ГРАМАТИКА ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Метою викладання навчальної дисципліни є засвоєння студентами нормативного курсу граматики, а також розвиток навичок мовної комунікації.

За результатами вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: основні граматичні категорії, правила творення і вживання граматичних форм різних частин мови, активні моделі синтаксичних конструкцій;

вміти: перекладати з польської на російську та з російської на польську тексти різних типів; знайомитися, розповідати і відповідати на питання про себе, свою родину, місто, місце навчання, про свій робочий день тощо, використовуючи для цього різноманітні граматичні форми польської мови.

КРАЇНОЗНАВСТВО (СЛОВ'ЯНСЬКЕ)

Мета: формування у студентів країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції через комплексний аналіз країн; систематизацію відомостей про їх природу, населення, господарство, соціальну організацію.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- поняття про країнознавство і лінгвокраїнознавство;
- географічне положення країни, її адміністративний поділ, історико-етнографічні райони;
- етнічний склад населення;
- державні символи (герб, прапор, гімн), історія їх виникнення;
- державні свята;
- державний устрій;
- економіка;
- визначні події історії країни;
- історію країни в мовних одиницях, легенди;
- суспільне життя;
- культурні та історичні пам'ятки;
- систему середньої та вищої освіти;
- основні міста країни;
- мистецтво, культуру;
- ремесла та народні художні промисли, традиційний одяг;
- народну кухню;
- календарні обряди і звичаї;
- мовні реалії до відповідних тем.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- брати участь в обговоренні країнознавчих тем;
- в усній та письмовій формі створювати монологічні висловлювання з вивчених тем;
 - знаходити й узагальнювати країнознавчу та лінгвокраїнознавчу інформацію;
 - створювати наочні посібники, презентації з тем, що вивчаються;
 - вживати в мовленні лексичні ті фразеологічні одиниці, які мають лінгвокраїнознавчий потенціал.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ МОВИ

Мета: формування професійної компетенції викладача слов'янської мови як іноземної, тобто вміння навчати, використовуючи сучасні досягнення теорії та методики викладання іноземних мов.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- мету і завдання методики як навчальної, наукової та практичної дисципліни; зв'язок методики з іншими науками (лінгвістикою, педагогікою та дидактикою, психологією, соціологією тощо); лінгвістичні,

соціолінгвістичні, психолого-педагогічні, лінгвокультурологічні та лінгвокраїнознавчі засади методики навчання слов'янської мови;

- специфіку вивчення іноземної мови порівняно з рідною;
- основні поняття методики навчання іноземної мови;
- шляхи формування комунікативної, лінгвістичної, соціолінгвістичної, соціокультурної, компенсаторної компетенцій учнів;
- зміст рівнів володіння слов'янською мовою;
- принципи побудови підручників слов'янських мов для іноземців;
- структуру уроку з практики слов'янської мови; вимоги до ефективного уроку із слов'янської мови; критерії оцінювання уроку;
- види планування навчальної діяльності із слов'янської мови;
- засади самостійної та позааудиторної роботи із слов'янської мови;
- мету, види, форми контролю у процесі навчання слов'янських мов.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- аналізувати програму, підручники та інші компоненти навчально-методичного комплексу з погляду їх змісту та обсягу, відповідності основним принципам методики та дидактики;
- визначати рівень володіння слов'янською мовою;
- оцінювати доцільність використання методів навчання слов'янської мови на різних етапах і профілях засвоєння навчального матеріалу;
- планувати роботу із слов'янської мови, вибудовувати уроки різних типів, здійснювати контроль за діяльністю учнів, перевіряти і оцінювати їх знання, вміння і навички;
- самостійно освоювати науково-методичну літературу, досвід викладачів (учителів) і застосовувати на практиці досягнення сучасної методики;
- застосовувати сучасні технології освіти для вибору оптимальної стратегії викладання в залежності від рівня підготовки учнів і цілей навчання;
- використовувати різноманітні методи та прийоми викладання аспектів слов'янської мови як іноземної (фонетика, лексика, словотвір, граматики, стилістика);
- використовувати різноманітні методи та прийоми навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо);
- використовувати методи та прийоми роботи з текстом на уроці слов'янської мови;
- використовувати переклад як метод формування рецептивних і продуктивних мовленнєвих навичок учнів;
- використовувати різні засоби аудиторної та позааудиторної роботи з метою розвитку інтересу учня до вивчення слов'янської мови.

ТЕОРЕТИЧНА ГРАМАТИКА ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Мета: дати студентам теоретичні відомості про морфемну, дериваційну, морфологічну та синтаксичну систему польської мови; познайомити з морфемою, дериватом, словоформою, синтаксичними

одинацями з погляду форми, значення і функції; розглянути систему частин мови та типологію синтаксичних одиниць у сучасній польській мові; навчити студентів застосовувати отримані знання на практиці у процесі роботи над мовним матеріалом.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні теоретичні положення розділів морфеміки, словотвору, морфології і синтаксису сучасної польської мови;
- принципи морфемної будови слова;
- основні способи словотвору у польській мові;
- способи утворення різних частин мови у польській мові;
- систему морфологічних категорій сучасної польської мови;
- особливості формоутворення у польській мові;
- семантичні, морфологічні, синтаксичні ознаки різних частин мови;
- синтаксичні одиниці комунікативного і некомунікативного рівня;
- синтаксичні відносини;
- синтаксичні засоби.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні уміти:

- аналізувати морфемну будову слова;
- здійснювати словотвірний аналіз дериватів;
- робити морфологічний аналіз словоформ, теоретично обґрунтовуючи свій вибір;
- застосовувати теоретичний матеріал при практичному лінгвістичному аналізі морфологічних і синтаксичних одиниць;
- встановлювати системний характер словотвору, морфології та синтаксису польської мови;
- застосовувати отримані знання на уроках польської мови в школі і в самостійних наукових і методичних розвідках.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ МОВИ

Мета: наукове лінгвістичне системно-функціональне висвітлення лексичного рівня сучасної слов'янської мови, підготовка студентів до свідомого філологічного володіння мовою як предметом вивчення та викладання, а також до самостійної науково-дослідної роботи.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- найважливіші поняття теоретичної лексикології та лексикографії, основні одиниці лексики;
- основні семасіологічні, ономасіологічні та соціолінгвістичні властивості слів і фразеологічних одиниць;
- сучасні методи дослідження семантики.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- проводити повний лексичний аналіз слів і фразеологічних одиниць;
- користуватися лінгвістичними словниками різних типів.

СТИЛІСТИКА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ МОВИ

Мета: вивчення уживання мови, з'ясування особливостей функціонування елементів стилю в текстах, що віддзеркалюють сучасний стан живої слов'янської мови.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

– різновиди стилістичного забарвлення мовних одиниць сучасної слов'янської мови;

– основні види тропів і стилістичних фігур;

– методику стилістичного аналізу текстів різних типів і жанрів.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

– вирізняти, правильно оцінювати, відбирати і сполучувати різноманітні мовні засоби, враховуючи тему і ситуацію спілкування;

– аналізувати тексти різних типів і жанрів, а також будувати найбільш сталі, стабільні за змістом, композицією, набором і характером мовних засобів типи висловлювань.

ПРАКТИКУМ ЗІ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ МОВИ

Мета: формування у студентів теоретичних понять і навичок написання та аналізу відповідних орфограм і пунктограм у польській мові, а також опанування навичок методики викладання орфографії та пунктуації польської мови.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

– закони співвідношення звукової та графічної систем польської мови;

– правила польської орфографії та пунктуації;

– засоби і методи аналізу орфограм та пунктограм;

– основи методики викладання орфографії та пунктуації у середній школі.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

– грамотно писати, практично володіти орфографічними та пунктуаційними навичками;

– аналізувати орфограми та пунктограми;

– реалізувати одержані навички в практиці шкільного викладання польської мови.

4.3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальний процес на кафедрі планується відповідно до загального планування навчального процесу на факультеті славистики. На початок навчального року кожний з членів кафедри має навчальне навантаження у певному обсязі, робочі програми з відповідних курсів. Виконання робочих планів контролюється щомісяця шляхом звітів про виконання навантаження за місяць. Контроль навчальної роботи студентів ведеться у групових журналах, де виставляються оцінки за модуль та самостійну роботу. Для студентів, які потребують додаткової уваги, на кафедрі проводяться індивідуальні консультації та додаткові заняття, які фіксуються у відповідних

журналах. Графік індивідуальних занять викладача складається щосеместра. Наприкінці кожного семестру та навчального року викладачі закривають індивідуальні плани та звітують про виконання програми за семестр або за рік. Контроль за науково-методичною роботою викладачів здійснюється також на засіданнях кафедри, що відображено у планах та протоколах засідань кафедри.

Усі навчальні дисципліни, які викладає кафедра слов'янських мов, забезпечені навчально-методичними комплексами, які розроблені відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України та положення про організацію освітнього процесу в ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Кожен комплекс забезпечений викладацькими розробками лекційних і практичних матеріалів, методичними рекомендаціями, матеріалами для здійснення діагностики з навчальної дисципліни та ін.

Усі спеціальні дисципліни забезпечені робочими програмами та навчальними підручниками та посібниками. Викладачами кафедри підготовлено посібники з навчальних дисциплін.

З курсу сучасної російської мови: колективний посібник «Современный русский литературный язык» (під ред. Т.І.Соколової та І.І.Степанченко), з фонетики: «Современный русский литературный язык. Фонетика» (Стаканкова Т.П.), «Современный русский литературный язык. Фонетика. Краткий конспект лекций» (Степанченко І.І.), з лексики: «Современный русский литературный язык. Лексикология. Краткий конспект лекций» (Степанченко І.І.), з морфології та синтаксису: «Современный русский литературный язык» (морфологія, синтаксис)» (Халанська Н.М., Палатовська О.В.), «Словосочетание в современном русском языке», «Современный русский язык. Синтаксис сложного предложения», «Синтаксис простого предложения», «Современный русский язык. Простое предложение» (Стаканкова Т.П.), з стилістики: «Стилистика русского языка» (Степанченко І.І.), з орфографії та пунктуації: «По-русски без ошибок», «Русская орфография», «Русская пунктуация» (Степанченко І.І., Лаушкіна І.П.), з вступу до мовознавства: «Общетеоретические вопросы языкознания (I содержательный модуль по предмету «Введение в языкознание»)), «Фонетика и фонология (II содержательный модуль по предмету «Введение в языкознание»)), «Грамматика (IV содержательный модуль по курсу «Введение в языкознание»)), «Введение в языкознание», «Вступ до мовознавства (теоретичний мінімум)» (Радчук О.В.) та ін.

Усі практичні заняття і курсові роботи мають методичне забезпечення. Опубліковані питання та завдання перевірки знань студентів з курсу методики викладання російської мови: посібники «Школьный курс русского языка и основы его преподавания (Вопросы и задания для проверки знаний студентов)» (Михальова Т.Ю.), з вступу до мовознавства: «Вопросы и задания по курсу «Введение в языкознание», Радчук О.В. «Вступ до мовознавства (питання до самоконтролю)», з орфографії та пунктуації: Михальової Т.Ю. «Трудные случаи орфографии» (Радчук О.В.).

Розроблено та видано тексти комплексних контрольних робіт для факультету славістики з курсу сучасної російської мови (Скоробогатова О.О., Стаканкова Т.П., Артюх О.І., Халанська Н.М.), тести до іспиту з сучасної російської мови для студентів українського мовно-літературного факультету (Артюх О.І., Халанська Н.М.), хрестоматії і словники (Скоробогатова О.О., Халанська Н.М., Артюх О.І.).

4.4. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Студенти, що навчаються на факультеті, забезпечені підручниками, навчальними посібниками, довідковою та іншою літературою. Вони можуть користуватися бібліотекою університету, загальний фонд якої становить 763130 примірників; кабінетом слов'янських мов, що працює при кафедрі і налічує понад 3000 примірників (навчальні посібники, довідкова література, наукові праці, матеріали з лінгвістики та ін.). Студенти факультету можуть відвідувати читальні зали (7 читальних залів, 332 посадкових місця), користуватися електронними варіантами підручників, посібників та монографій з багатьох дисциплін, які викладаються кафедрою. Науково-методичні комплекси з усіх дисциплін занесені на електронні носії.

Студенти факультету забезпечені необхідною літературою:

1. Аванесов Р.И. Русское литературное произношение. - 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1984.– 383 с.
2. Арват Н.Н. Сопоставительное изучение русского и украинского языка в школе: пособие для учителя. – К.: Радянська школа, 1989. – 190 с.
3. Бабайцева В.В., Максимов Л.Ю. Современный русский язык. Синтаксис. Пунктуация. – М.: Просвещение, 1987. – 256 с.
4. Бабайцева В.В. Система односоставных предложений в современном русском языке. – М.: Дрофа, 2004. – 504 с.
5. Бабайцева В.В. Русский язык. Синтаксис и пунктуация. – М.: Просвещение, 1979. – 270 с.
6. Баранов М.Т., Ладыженская И.А., Львов М.Р. Методика преподавания русского языка / Под ред. М.Т. Баранова. – М.: Просвещение, 1990. – 246 с.
7. Барлас Л.Г. Русский язык. Стилистика. Пособие для учителей. – М.: Просвещение, 1978. – 256 с.
8. Басова Г. Д., Качура А. В., Кихно А. В. Сопоставительная грамматика русского и украинского языков. — К.: Наукова думка, 2003. — 534 с.
9. Белошапкова В.А., Брызгунова Е.А., Земская Е.А. Современный русский язык: Учеб. для филол. спец. ун-тов / Под ред. В.А. Белошапковой. – М.: Высш. шк., 1989. – С. 532–792.
10. Блинов Г.И., Панов Б.Т. Практические и лабораторные занятия по методике русского языка. – М.: Просвещение, 1986. – 223 с.
11. Богомазов Г.М. Современный русский литературный язык. Фонетика. – М.: Владос, 2001. – 352 с.
12. Бондалетов В.Д., Вартапетова С.С., Кушлина Э.Н. Стилистика русского

- языка / под. ред. Н.М. Шанского. – Л.: Просвещение, 1982. – 286 с.
13. Вагнер В.Н. Методика преподавания русского языка англоговорящим и фракоговорящим : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. «Филология». – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 384 с.
 14. Валгина Н.С. Синтаксис современного русского языка. – 2-е изд. – М.: Высшая школа, 2003.– 416 с.
 15. Валгина Н.С., Светлышева В.Н. Русский язык. Орфография и пунктуация. Правила и упражнения. – 2-е изд, испр. – М.: Неолит, Большая Медведица, 2002. – 416 с
 16. Василенко И.А. Историческая грамматика русского языка. Сб. упражнений. – М.: Просвещение, 1984. – 240 с.
 17. Василевская Д., Кароляк С. Учебник польского языка. – Спб.: Лань, 2001. – 576 с.
 18. Вендина Т.И. Введение в языкознание. – М.: Высшая школа, 2001. - 288 с.
 19. Вербовая Н.П., Головина О.В., Урнова В.В. Искусство речи. Искусство, 1977. – 125 с.
 20. Виноградов В.В. Проблемы русской стилистики. – М.: Высшая школа, 1981. – 320 с.
 21. Виноградов В. В. Русский язык (Грамматическое учение о слове): Учебное пособие для вузов / под ред. Г. А. Золотова. — М.: Высш. шк., 1986. — 640 с.
 22. Войлова К.А., Гольцова Н.Г. Справочник-практикум по русскому языку. – М.: Просвещение, 1996. – 304 с.
 23. Гируцкий А.А. Введение в языкознание: Учеб. пособие. – Минск, 2003. – 288 с.
 24. Головин Б.Н. Культура речи: Учебник для вузов. — 2-е изд., испр. — М.: Высшая школа, 1988. — 320 с.
 25. Головин Б.Н. Введение в языкознание. – М.: Высшая школа, 1983. - 231 с.
 26. Горшкова К.В., Хабургаев Г.А. Историческая грамматика русского языка. – М.: Высшая школа, 1981. – 359 с.
 27. Горшков А.И. Лекции по русской стилистике. – М.: Литературный Институт им. А.М. Горького, 2000. – 269 с.
 28. Гречко В.А. Теория языкознания: Учеб. пособие. – М.: Высшая школа, 2003. – 375 с.
 29. Гукова Л.Н., Степанов Е.Н. Синтаксис русского языка. Тестовые задания и справочные материалы. – Одесса: Астропринт, 2011.– 382 с.
 30. Гулак А.Т. Стилистика русской художественной прозы: Избранные статьи. – Киев: Українське видавництво, 2007. – 214 с.
 31. Даниленко В.П. Введение в языкознание: курс лекций. - М.: Флинта Наука, 2010. - 360 с.

32. Диброва Е.И., Касаткина Л.Л., Николина Н.А. Современный русский язык: Теория. Анализ языковых единиц. В.2-х ч. – Ч.1. / Под ред.Е.И. Дибровой. – М.: Академия, 2001. – 540 с.
33. Ерома Ж. И., Трофимец С. К. Польский язык. Правильное произношение = Język polski. Poprawna wymowa : пособие. -- Гродно : ГрГУ, 2010. – 99 с.
34. Иванов В.В. Историческая грамматика русского языка. – М.: Просвещение, 1990. – 400 с.
35. Иванова Т.А. Старославянский язык. – М.: Высшая школа, 1977. – 199 с.
36. Ипполитова Н.А., Князева О.Ю., Саввова М.Р. Русский язык и культура речи. Практикум: Учебное пособие / под ред. Ипполитовой Н.А. – М.: ТК Велби: Проспект, 2007. – 320 с.
37. Кайдалова А.И., Калинина И.К. Современная русская орфография – М.: Высшая школа, 1983. – 240 с.
38. Камчатнов А.М., Николина М.А.. Введение в языкознание. - М., 1999. - 230с.
39. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства: підручник. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – 336 с.
40. Киклевич А. К., Кожинова А.К. Польский язык: Практический курс. – Мн.: Тетра Системс, 2001. – 320 с.
41. Киров Е.Ф. Фонология языка.– М.: Изд. филиала МГУ им. М.В. Ломоносова, 1998. - 541 с.
42. Клюев Е.В. Риторика: Учебное пособие для вузов. – М.: Приор-издат., 2005. – 270 с.
43. Ковалев В.П. Практикум по современному русскому языку. – М.: Просвещение, 1974. – 257 с.
44. Кодухов В.И. Введение в языкознание. 2-е изд. – М.: Просвещение, 1988. 288 с.
45. Кожин А.Н., Крылова О.А., Одинцов В.В. Функциональные типы русской речи: учебное пособие для студентов филологических специальностей университетов. – М.: Высшая школа, 1982. – 223 с.
46. Кожина М.Н. Стилистика русского языка: Учебник для студентов педагогических институтов. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1983. – 223 с.
47. Кожина М.Н., Л.Р. Дускаева, Салимовский В.А. Стилистика русского языка. – М.: Флинта: Наука, 2008. – 464 с.
48. Кочергина В.А. Введение в языкознание. Учебное пособие для вузов. – М.:Акад. Проект: Гаудеамус, 2004. – 272 с.
49. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства: Підручник. – К.: Видавн. Центр «Академія», 2006. – 424 с.
50. Кривчик В.Ф., Можейко Н.С. Старославянский язык. – 3-е изд., испр. – Мн.: Выш. шк., 1985. – 303 с.
51. Кротовская Я.А., Кашкуревич Л.Г. Учебник польского языка. – М.: Высшая школа, 1987. – 404 с.
52. Лекант П.А. Синтаксис простого предложения в современном русском языке. – М., Просвещение, 2004. – 247 с.
53. Львов М.Р. Словарь-справочник по методике русского языка: учебное

- пособие для студентов пед. институтов. – М.: Просвещение, 1988. – 240 с.
54. Манакин В.Н. Сопоставительная лексикология. – К.: Знання, 2004. – 326 с.
55. Маслов Ю.С. Введение в языкознание: Учебник для филол. и лингв. факультетов высших уч. заведений. – М.: ИЦ «Академия», 2005. – 304 с.
56. Матусевич М.И. Современный русский язык: Фонетика.- М.: Русский язык-Медиа, 2005. – 893 с.
57. Месяц Н.К. Изучение частей речи в условиях двуязычия. – К.: Радянська школа, 1987. – 135 с.
58. Мочалова Т.С. Польский «с нуля» : учебное пособие. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 125 с. (Приложение: аудиозаписи)
59. Митрофанова О.Д., Костомаров В.Г. Методика преподавания русского языка как иностранного. – М.: Рус. яз., 1990. – 269 с.
60. Мучник И. П. Грамматические категории глагола и имени в современном русском литературном языке. — М.: Наука, 1971. — 298 с.
61. Найденов Б.С. Выразительное чтение : учеб. пособие для пед. вузов. - 2-е изд. - М.: Просвещение, 1972. - 190 с.
62. Немченко В.Н. Введение в языкознание: учебник для вузов. – М.: Дрофа, 2008. - 703 с.
63. Опришко А.Я. Современный русский литературный язык: Орфография. – Харьков: Вища школа, 1974. – 189 с.
64. Панов М.В. Современный русский язык. Фонетика. – М.: Высшая школа, 1979. — 256 с.
65. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. – М.: Русский язык, 1989. — 276 с.
66. Ремнёва М.Л. Старославянский язык. Учебное пособие. – М.: Академический проект, 2004. – 352 с.
67. Русский язык как иностранный. Методика обучения русскому языку: учеб. пособие для высш. учеб. заведений / Под ред. И.П. Лысаковой. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 270 с.
68. Пилинський Н.Н. Мовна норма і стиль. -К. : Наукова думка, 1976. - 286 с.
69. Реформатский А.А. Введение в языкознание: Учебник для вузов. – М.: Аспект Пресс, 1999. - 536 с.
70. Романова Н.Н., Филиппов А.В. Стилистика и стили. Учебное пособие. Словарь. – М.: Флинта: Наука, 2006. – 416 с.
71. Розенталь Д.Э., Джанджакова Е.В., Кабанова Н.П. Справочник по правописанию, произношению, литературному редактированию. – 4 изд. – М., 2001 – 400 с.
72. Розенталь Д.Э., Голуб И.Б. Русский язык: орфография: пунктуация. – М.: Айрис-пресс, 2007. – 381 с.
73. Русский язык: Учебник для студентов пед. ин-тов в 2 ч. – Ч.1. Введение в науку о языке. Русский язык. Общие сведения. Лексикология современного русского литературного языка. Фонетика. Графика и орфография / Под ред. Л.Ю. Максимова. – М.: Просвещение, 1989. – 287 с.
74. Русская грамматика. В 2х т. / под общ. ред. Н. Ю. Шведовой. — М.: Наука,

1980—1982.

75. Русский язык: Морфология: учебник для вузов / Под ред. Г.Г.Инфантовой. – М.: Академический Проект, 2010. – 351 с.
76. Савостьянов А.И. Техника речи в профессиональной подготовке учителя: учеб. пособие. - М.: ВЛАДОС, 1999. - 142 с.
77. Сидоренко Е. Н. Морфология современного русского языка. В двух частях. – Симферополь: Крымское учебно-педагогическое государственное издательство, 2002—2003. Ч. 1: Общая теория частей речи. Именные части речи. — 2002. — 170 с. Ч. 2: Глагол. Наречие. Безличнопредикативные слова. Модальные слова. Служебные части речи. Междометие. — 2003. – 166 с.
78. Современный русский язык / Под ред. В.А. Белошапковой. - М.: Высшая школа, 1989. – 800 с.
79. Современный русский литературный язык / Под ред. П.А. Леканта. – М.: АСТ- ПРЕСС КНИГА, 2013. – 766 с.
80. Супрун А.Е. Старославянский язык. – Мн.: Университетское, 1991. – 80 с.
81. Фомина М.И. Современный русский язык. Лексикология / М.И. Фомина. – М.: Высшая школа, 2001. – 415 с.
82. Солганик Г.Я. Стилистика текста: Учебное пособие. - Изд. 3-е. – М.: Флинта: Наука, 2001. - 253 с.
83. Стилистика русского языка. Жанрово-коммуникативный аспект стилистики текста / Под. ред. А. Н. Кожина. – М.: Наука, 1987. – 236 с.
84. Тихонов А. Н. Современный русский язык: Морфемика. Словообразование. Морфология. — М.: Цитадель Трейд, ИД Рипол Классик, 2003. — 464 с.
86. Тихомирова Т. С. Курс польского языка. – М.: Высшая школа, 1988. – 279 с.
87. Федотова Н.Л. Методика преподавания русского языка как иностранного (практический курс) / Н.Л. Федотова. – СПб.: Златоуст, 2013. – 200 с.
88. Формановская Н.И. Культура общения и речевого поведения. – М.: ИКАР, 2010. – 237 с.
89. Хабургаев Г.А. Старославянский язык – М.: Просвещение, 1974. – 432 с.
90. Цыганенко Г.П. Морфология современного русского языка. Введение. Именные части речи. – Донецк: Каштан, 2005. – 344 с.
91. Чибисова Н.Г., Тарасова О.И. Риторика: Учебное пособие для высших учебных заведений. – Х.: Нар. укр. акад., 2003. – 304 с.
92. Шанский Н.М., Иванов В.В. Современный русский язык: Учебник для студентов пед. ин-тов по спец. С56 N 2101 "Рус. яз. и лит." В 3 ч. – Ч.1. Введение. Лексика. Фразеология. Фонетика. Графика и орфография. – М.: Просвещение, 1987. – 192 с.
93. Шмелев Д.Н. Современный русский язык. Лексика. Учеб. пособие. — М.: Просвещение, 1977. — 335 с.
94. Щукин А.Н. Методика преподавания русского как иностранного: Учеб. пособие для вузов. – М.: Высш. шк., 2003. – 334 с.

5. ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ЗА ОСВІТНІМ РІВНЕМ «МАГІСТР»

5.1. Перелік навчальних дисциплін, які забезпечує кафедра світової літератури

При підготовці студентів за освітнім рівнем «Магістр» кафедра забезпечує викладання таких дисциплін: «Теорія літератури»; «Російська література новітнього часу», «Нові художні тенденції та літературні процеси», «Світова література новітнього часу», «Методика викладання літературознавчих дисциплін», «Теорія і практика аналізу художнього тексту (за вибором студента)», «Нові художні тенденції та літературні процеси (за вибором студента)», «Література, історія, сучасність (за вибором студента)».

5.2. Анотація навчальних курсів ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

Мета: дати уявлення про структуру та основні методологічні напрямки сучасного літературознавства.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати: основи вчення про сутність літератури; способи буття окремого художнього твору; кращі досягнення сучасного літературознавства; основи методології та методики літературознавчого аналізу.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти: володіти основними теоретико-літературними термінами; визначати відмінні риси окремих літературних течій і напрямів; використовувати різні методи аналізу літературного тексту.

РОСІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Мета: формування у студентів уявлення про російський літературний процес новітнього часу, його найбільш суттєві явища, основні напрями та жанри, творчість найбільш видатних митців, розуміння діалектичного зв'язку мистецтва слова та дійсності; сприяння розвитку у студентів естетичного смаку.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати: основні тенденції сучасного російського літературно-художнього процесу; особливості літературного процесу періоду «хрущовської відлиги», горбачовської «перебудови», 90-х років та сучасності; історію розвитку, особливості та основних представників російського постмодернізму; смислове наповнення терміну «постреалізм» та дискусійний характер його теоретичного обґрунтування; основні жанри та основних представників сучасної масової літератури; найновітніші тенденції літературного розвитку початку XXI століття; імена найвідоміших сучасних літературних критиків та їх роботи.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти: характеризувати основні тенденції російського літературно-художнього процесу, починаючи з «хрущовської відлиги» до сучасності; найновітніші тенденції літературного розвитку початку XXI століття; характеризувати

основні літературні напрямки сучасності (реалізм, постмодернізм, постреалізм); аналізувати літературні твори різних літературних напрямків та жанрів; конспектувати лекційний матеріал; самостійно опрацьовувати літературознавчі та критичні джерела; застосовувати знання, отримані в ході вивчення навчальної дисципліни, в практичній роботі за фахом.

НОВІ ХУДОЖНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС

Мета: формування у студентів уявлення про літературний процес новітнього часу, його найбільш видатні явища, основні напрями та жанри, творчість найбільш видатних митців, розуміння діалектичного зв'язку мистецтва слова та дійсності; сприяння розвитку у студентів естетичного смаку; ознайомлення студентів зі світовим літературним процесом новітнього часу, його основними особливостями, найбільш значними явищами та персоналіями, розвитком основних жанрів; розвиток навичок самостійного літературознавчого аналізу.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати: основні напрями та жанри сучасної літератури, їх теоретичне визначення; основні етапи творчого шляху письменника; зміст твору; історію його створення; основні шляхи реалізації авторської позиції у творі; художні засоби; основні теоретичні і літературно-практичні праці новітнього періоду; принципи і методи викладання світової літератури у школі.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти: конспектувати лекційний матеріал; виявляти основну тематику та проблематику твору; аналізувати твори в єдності змісту і форми; виявляти художні засоби створення образів; виявляти авторську позицію в творі та шляхи її реалізації; аналізувати теоретичний матеріал за визначеними темами; давати власну оцінку літературно-критичному матеріалу; застосовувати знання, отримані в ході учбового процесу, під час активної педагогічної практики в середній школі.

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Мета: формування у студентів уявлення про літературний процес новітнього часу, його найбільш видатні явища, основні напрями та жанри, творчість найбільш видатних митців, розуміння діалектичного зв'язку мистецтва слова та дійсності; сприяння розвитку у студентів естетичного смаку; ознайомлення студентів з світовим літературним процесом новітнього часу, його основними особливостями, найбільш значними явищами та персоналіями, розвитком основних жанрів; розвиток навичок самостійного літературознавчого аналізу.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати: зміст твору; основні теоретичні положення; основні шляхи реалізації авторської позиції у творі; художні засоби; основні теоретичні праці з літературознавчих тем; принципи і методи викладання світової літератури у школі; конспектувати лекційний матеріал; виявляти основну тематику та проблематику твору; аналізувати твори в єдності змісту і форми; виявляти

художні засоби створення образів; виявляти авторську позицію в творі та шляхи її реалізації; аналізувати теоретичний матеріал за визначеними темами; давати власну оцінку літературно-критичному матеріалу; застосовувати знання, отримані в ході учбового процесу, під час активної педагогічної практики в середній школі.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти: конспектувати лекційний матеріал; виявляти основну тематику та проблематику твору; аналізувати твори в єдності змісту і форми; виявляти художні засоби створення образів; виявляти авторську позицію в творі та шляхи її реалізації; аналізувати теоретичний матеріал за визначеними темами; давати власну оцінку літературно-критичному матеріалу; застосовувати знання, отримані в ході учбового процесу, під час активної педагогічної практики в середній школі.

5.3. Навчально-методичне забезпечення

На кафедрі розроблені з кожної дисципліни науково-методичні комплекси, які визначають вимоги і зміст підготовки фахівців з того чи іншого курсу світової літератури та курсу методики викладання світової літератури в середній школі. Ці комплекси складаються із робочих програм конкретного курсу, планів семінарських занять і рекомендованої наукової та методичної літератури до них, переліку питань до іспитів і заліків, списку наукової літератури до курсу, екзаменаційних білетів, програм педагогічної практики, тематики магістерських робіт (якщо такі передбачені індивідуальним планом викладача), контрольних завдань, тестів, тем, що виносяться на самостійне опрацювання студента, друкованих текстів лекцій. Навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців передбачає також наявність відповідних підручників із світової літератури – зарубіжної літератури (західноєвропейської) і російської як складової частини світової літератури. Є в наявності нові навчальні посібники, які відповідають сучасним вимогам.

Кафедра у науково-методичному забезпеченні підготовки фахівців велику увагу приділяє авторським текстам лекцій. З усіх без винятку дисциплін такі тексти підготовлені. Усі вони занесені на комп'ютерні диски, і студенти мають змогу з ними ознайомитись. Також студенти можуть користуватися електронними варіантами підручників, посібників та монографій, які є в наявності на кафедрі.

5.4. Інформаційне забезпечення

Студенти, що навчаються на факультеті, забезпечені підручниками, навчальними посібниками, довідковою та іншою навчальною літературою. Вони можуть користуватися бібліотекою університету, загальний фонд якої становить 763130 примірників; кабінетом літератури, що працює при кафедрі і налічує понад 20 000 примірників зі світової літератури (художні тексти, літературно-критичні праці, матеріали з літературознавства та теорії літератури, довідкова література та ін.). Студенти факультету можуть

відвідувати читальні зали (7 читальних залів, 332 посадкових місця), користуватися електронними варіантами підручників, посібників та монографій з багатьох дисциплін, які викладаються кафедрою. Науково-методичні комплекси з усіх дисциплін занесені на електронні носії.

Студенти факультету забезпечені необхідною літературою:

1. Агеносов В. Современные русские поэты: Справочник-антология. М. 1998. 364 с.
2. Агеносов В.В., Басинский П.В., Ваняшова М.Г., Ершова Л.В. Русские писатели. XX век: большой учебный справочник: для школ. и поступающих в вузы: биографии. М. 2003. 423 с.
3. Анализ драматического произведения /под ред. проф. В.М.Марковича. Ленинград. 1988. 366 с.
4. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів. 2002.
5. Арнольд И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность. СПб. 1999. 205с.
6. Бабенко Л.Г. Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа: учеб. для студ. филол. спец. вузов. Екатеринбург: Москва. 2004.
7. Безпечний І.П. Теорія літератури. Київ. 2009.
8. Бесчётникова С.В. Утопическая парадигма художественного мышления переходной культурной эпохи: на материале русской прозы рубежа ХХ-ХХІ вв. Донецк. 2007.
9. Богданова О.Ю., Леонов С.А., Чертов В.Ф. Теория и методика обучения литературе. Москва. 2004. 400 с.
10. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство. Київ. 2008. 430 с.
11. Ветловская В.Е. Анализ эпического произведения: Проблемы поэтики. СПб. 2002. 213 с..
12. Галич О.А. Теорія літератури: підручник. Київ. 2001.
13. Гаспаров М. Л. Очерк истории европейского стиха. Москва. 1989.
14. Гинзбург Л. Я. О лирике. Москва. 1997.
15. Гладышев В., Ситченко А. Методика преподавания литературы: терминологический словарь-справочник. Москва. 2004. 157 с..
16. Гордович К.Д. История отечественной литературы XX века. С.-Пб. 2005. 351 с.
17. Громова М.И. Русская драматургия конца ХХ – начала ХХІ века: учебное пособие. Москва. Наука. 2008. 368 с..
18. Гуляев Н.А. Теория литературы. Москва. 1985.
19. Давыдова Т.Т. Теория литературы: Учеб. пособие для студ. вузов. Москва. 2003.
20. Давиденко Г.Й. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ. 2011.
21. Егорова Л.П., Чекалов П.К. История русской литературы XX века: Советская классика. Новый взгляд: Учебное пособие. Москва. 1998.
22. Ершов Л.Ф. История русской советской литературы. Москва. 1988.

23. Жирмунский В. М. Введение в литературоведение: Курс лекций. СПб. 1996. 440 с.
24. Зайцев В. А. Русская поэзия XX века : 1940-1990-е годы : Учеб. пособие. Москва. 2001.
25. Зарубежная литература XX века: Практикум / под ред. проф. Н.П. Михальской и Л.В. Дудовой. Москва. 2004. 416 с.
26. Зарубежная литература. XX век: Учебник для студентов педагогических вузов / под общей редакцией Н.П. Михальской). Москва. 2003. 464 с.
27. Іванишин В.П. Нариси з теорії літератури: навч. посіб. Київ. 2010.
28. История зарубежной литературы XX века: учебник для студ. вузов. Москва. 2003.
29. История русской литературы XX века (20-90е годы). Основные имена /под ред. И.С. Кормилова. Москва. 1998.
30. Казарин Ю.В. Филологический анализ поэтического текста: Учебник для вузов. Москва. Екатеринбург. 2004. 432 с.
31. Корман Б.О. Избранные труды. Теория литературы. Ижевск. 2006.
32. Література. Теорія. Методологія. Київ. 2006.
33. Літературна компаративістика. Вип. I. Київ. 2005.
34. Магомедова Д.М. Филологический анализ лирического стихотворения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед. Москва. 2004.
35. Марко В.П. Аналіз художнього твору : навч. посібник. Київ. 2013. 280 с. (Серія «Альма-матер»).
36. Михальская Н.П. История английской литературы. Москва. 2006.
37. Литература русского зарубежья (1920 1990): учебное пособие / под ред. А.И. Смирновой). Москва. 2006. 640 с.
38. Михайлов О.Н. Литература русского зарубежья: От Мережковского до Бродского: Кн. для учителя. Москва. 2001. 336 с.
39. Мітосек З. Теорії літературних досліджень: Монографія. Сімферополь. 2005.
40. Модернизм в зарубежной литературе: Литература Англии, Ирландии, Франции, Австрии, Германии. Москва. 2004. 237 с.
41. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. Київ. 2006.
42. Николина Н. А. Филологический анализ текста. Москва. 2003. 179 с.
43. Новиков Л.А. Художественный текст и его анализ. Москва. 1988. 304 с.
44. Олизько Н. С. Интертекстуальный анализ художественного произведения : учеб. пособие. Челябинск. 2008. 147 с.
45. Основы литературоведения: Учебное пособие для студентов педагогических вузов. (Под ред. В.П. Мещерякова). Москва. 2003. 416 с.
46. Пахаренко В.І. Основи теорії літератури: навч.-метод. посіб. Київ. 2009.
47. Потемня А. А. Теоретическая поэтика : учебное пособие / 2-е изд., испр. Москва. 2003. 384 с.
48. Поэтика : словарь актуальных терминов и понятий / под ред. Н.Д. Тмарченко). Москва. 2008. 358 с.
49. Пронин В.А. История немецкой литературы. Москва. 2007. 384 с.

50. Русская литература XX века. Прозаики, поэты, драматурги: библиограф. словарь. Москва. 2006.
51. Скоропанова И.С. Русская постмодернистская литература: учебное пособие. Москва. 2005. 608 с.
52. Современное зарубежное литературоведение (страны Западной Европы и США): концепции, школы, термины. Энциклопедический справочник. Москва. 1996.
53. Теорія і практика лінгвістичного аналізу художнього тексту. Тернопіль. 1997.
54. Томашевский Б.В. Теория литературы. Поэтика. Москва. 2001. 334 с.
55. Тюпа В. И. Анализ художественного текста: учеб. пособие для студ. филол. фак. высш. учеб. заведений / 3-е изд., стер. Москва. 2009. 336 с.
56. Трыков В.П. Модернизм в зарубежной литературе: Литература Англии, Ирландии, Франции, Австрии, Германии. Москва. 2004. 237 с.
57. Фатеева Н.А. Интертекст в мире текстов: Контрапункт интертекстуальности. Москва. 2007.
58. Хализев В.Е. Теория литературы. Москва. 2005.
59. Черняк М. А. Современная русская литература: Учебное пособие. СПб., Москва. 2004. 336 с.

5.1. Перелік навчальних дисциплін, які забезпечує кафедра слов'янських мов

Кафедра слов'янських мов забезпечує якісне викладання фахових дисциплін на факультеті славістики, іноземної філології, Інституту післядипломної освіти.

Кафедра забезпечує викладання таких курсів:

Історія лінгвістичних вчень

Історія російської літературної мови

Грамматика російської мови

Методика наукових досліджень

Лінгвістичний аналіз тексту

Орфографія і пунктуація

Методика викладання російської мови як іноземної

Методика викладання лінгвістичних дисциплін у вищих навчальних закладах

Практичний курс польської мови

Порівняльна типологія слов'янських мов

Вибіркові дисципліни:

Теорія і практика аналізу художнього тексту

Основи ономастики

Грамматика поетичного тексту

Фонетика польської мови

Грамматика польської мови

5.2. Анотація навчальних курсів

ІСТОРІЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ УЧЕНЬ

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія лінгвістичних учень» є висвітлення розвитку лінгвістичної думки від початківців до ХХІ століття, визначення проблем сучасного мовознавства.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні етапи розвитку мовознавства;
- знати прізвища представників різних лінгвістичних шкіл та їхній внесок у мовознавство; знати основні тенденції розвитку сучасного мовознавства.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- визначати питання мовознавства, які досліджували у давнину та середньовіччя, які з порушених проблем є актуальними нині;
- формулювати основні положення концепцій порівняльно-історичного мовознавства;
- характеризувати проблеми різноманітних лінгвістичних напрямів і шкіл;
- використовувати матеріали з історії мовознавства для викладання історії питання у науковому дослідженні.

ІСТОРІЯ РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Метою навчальної дисципліни є вивчення стилістичного уживання російської літературної мови на різних етапах її існування, з'ясування особливостей функціонування елементів стилю в текстах різних періодів, а також встановлення системи відповідних різновидів літературної мови на кожному етапі розвитку цієї мови.

За результатами вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основні етапи розвитку російської літературної мови; основні точки зору на походження російської літературної мови; мовні програми створення нової російської літературної мови; роль визначних діячів російської культури у створенні нової російської літературної мови.

вміти: розрізнявати і правильно оцінювати вживання стилістично-генетично різних мовних одиниць, тропів і стилістичних фігур у текстах донаціональної і національної епохи становлення і розвитку російської літературної мови.

ГРАМАТИКА РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Метою навчальної дисципліни є вивчення теоретичних і практичних аспектів сучасної функційної граматики, дослідження і усвідомлення функційних характеристик граматичних одиниць російської мови. Свідоме оволодіння знаннями з теоретичної функційної граматики як складової

підготовки філолога зі спеціальності «російська мова» та вчителя російської мови загальноосвітньої школи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- принципи й завдання функційного аналізу морфологічних і синтаксичних одиниць;
- функційні характеристики морфологічних одиниць і частин мови;
- закони співвідношення частин мови й членів речення;
- закономірності динаміки слова як граматичної одиниці;
- принципи частиномовної транспозиції;
- функційні характеристики різних типів словосполучень та речень;

вміти:

- вільно орієнтуватися в існуючих наукових концепціях щодо морфологічного і синтаксичного рівнів сучасної російської мови;
- характеризувати одиниці російської морфології та синтаксису з точки зору їхнього функціонування;
- встановлювати типи, функції і значення граем;
- визначати функції синтаксичних одиниць в тексті та морфологічних одиниць у реченні;
- застосовувати отримані знання на уроках російської мови в школі і виші, в самостійних наукових і методичних розвідках.

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ

Метою вивчення навчальної дисципліни є: ознайомлення майбутніх вчителів із основними теоретичними проблемами аналізу тексту в аспекті його мовної будови, формування вмінь практичного аналізу текстів різних типів з точки зору смислу, форми, структури, у тому числі формування професійних вмінь аналізу різних ярусів мовної будови, дослідження елементів створення виразності тексту, оволодіння методиками його цілісного аналізу, розвиток творчих лінгвокреативних вмінь.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні терміни лінгвістичного аналізу тексту, текстові категорії і характеристики; теоретичні положення лінгвістики тексту як наукової дисципліни;
- принципи цілісного і порівневого аналізу тексту;
- традиційні і новітні методи лінгвістичного аналізу художнього тексту.

вміти:

- встановлювати тип та жанр тексту, його комунікативну спрямованість;
- застосовувати на практиці основні прийоми лінгвістичного аналізу тексту;
- аналізувати ключові слова, сильні позиції тексту, заголовки;
- виокремлювати основні виражальні засоби;

- характеризувати лексичні, граматичні і композиційні засоби вираження авторської інтенції;
- робити лінгвістичний аналіз прозового й віршового художнього тексту;
- створювати тексти для роботи на уроках гуманітарного циклу.

ОРФОГРАФІЯ ТА ПУНКТУАЦІЯ

Метою викладання навчальної дисципліни «Орфографія та пунктуація» є закріплення орфографічних та пунктуаційних навичок студентів, опануванні методики викладання орфографії та пунктуації у вищі та школі.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Орфографія та пунктуація» є повторення написання найскладніших орфограм та пунктограм російської мови, методично спрямоване узагальнення систем правил

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: закони співвідношення звукової та графічної систем російської мови; правила російської орфографії та пунктуації; засоби і методи аналізу орфограм та пунктограм; основи методики викладання орфографії та пунктуації у середній школі.

вміти: грамотно писати, практично володіти орфографічними та пунктуаційними навичками, а також аналізувати орфограми та пунктограми, реалізувати одержані навички в практиці шкільного викладання російської мови.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Мета: формування професійної компетенції викладача російської мови як іноземної, тобто вміння навчати, базуючись на сучасних досягненнях теорії та методики викладання РЯІ.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- мету і завдання методики як навчальної, наукової та практичної дисципліни; зв'язок методики з іншими науками (лінгвістикою (зокрема русистикою), педагогікою та дидактикою, психологією, соціологією тощо); лінгвістичні, соціолінгвістичні, психолого-педагогічні, лінгвокультурологічні та лінгвокраїнознавчі засади методики навчання РЯІ;

- специфіку вивчення іноземної мови порівняно з рідною і специфіку методики викладання російської мови як іноземної порівняно з методикою викладання російської мови як рідної;

- основні поняття методики навчання іноземців російської мови;

- шляхи формування комунікативної, лінгвістичної, соціолінгвістичної, соціокультурної, компенсаторної компетенцій учнів;

- зміст рівнів володіння російською як іноземною;

- принципи побудови підручника РЯІ;

- структуру уроку з практики РЯІ; вимоги до ефективного уроку з РЯІ; критерії оцінювання уроку;

- види планування навчальної діяльності з РЯІ;

- засади самостійної та позааудиторної роботи з РЯІ;

- мету, види, форми контролю у процесі навчання РЯІ.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- аналізувати програму, підручники та інші компоненти навчально-методичного комплексу з погляду їх змісту та обсягу, відповідності основним принципам методики та дидактики;
- визначати рівень володіння РЯІ;
- оцінювати доцільність використання методів навчання російської мови на різних етапах і профілях засвоєння навчального матеріалу;
- планувати роботу з російської мови, вибудовувати уроки різних типів, здійснювати контроль за діяльністю учнів, перевіряти і оцінювати їх знання, вміння і навички;
- самостійно освоювати науково-методичну літературу, досвід викладачів (учителів) і застосовувати на практиці досягнення сучасної методики;
- застосовувати сучасні технології освіти для вибору оптимальної стратегії викладання в залежності від рівня підготовки учнів і цілей навчання;
- використовувати різноманітні методи та прийоми викладання аспектів російської мови як іноземної (фонетика, лексика, словотвір, граматики, стилістика);
- використовувати різноманітні методи та прийоми навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо);
- використовувати методи та прийоми роботи з текстом на уроці РЯІ;
- використовувати переклад як метод формування рецептивних і продуктивних мовленнєвих навичок учнів;
- використовувати різні засоби аудиторної та позааудиторної роботи з метою розвитку інтересу учня до вивчення російської мови.

ПРАКТИЧНИЙ КУРС ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Практичний курс польської мови» є: формування у студентів тривких артикуляційних і інтонаційних навичок, засвоєння ними елементарного нормативного курсу граматики і лексичного мінімуму, а також розвиток навичок мовної комунікації.

За результатами вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: фонетичну систему польської мови, основні принципи графіки; основні граматичні категорії.

вміти: читати тексти; перекладати з польської на російську та з російської на польську нескладні тексти; знайомитися, розповідати і відповідати на питання про себе, свою родину, місто, місце навчання, про свій робочий день тощо; читати напам'ять вірші.

МЕТОДИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Метою викладання навчальної дисципліни “Методика наукових досліджень” є знайомство з сучасною науковою парадигмою в галузі

філології; формування у студентів вмінь та навичок сучасних наукових досліджень. Основними завданнями дисципліни “Методика наукових досліджень” є формування наукової компетенції, що включає знання про методи і методики філологічних досліджень, знання про основні напрямки сучасних філологічних розвідок. Курс призначений ознайомити студентів з методикою наукових досліджень та підготувати до самостійної наукової та науково-методичної роботи з російської мови та літератури та методики викладання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: загальні вимоги, що висуваються до наукової роботи в галузі філологічних дисциплін, мати уяву про традиційні та сучасні методи філологічних досліджень; принципи наукової етики.

вміти: професійно аналізувати сучасні філологічні роботи; підготувати власну наукову та науково-методичну роботу в галузі філології.

ВИБІРКОВІ ДИСЦИПЛІНИ

ГРАМАТИКА ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ

Мета курсу поетичної граматики – дати студентам теоретичні відомості про естетичний і лінгвокреативний потенціал граматики російської мови; познайомити з віршовою реалізацією цього потенціалу на матеріалі класичних і сучасних зразків російськомовної поезії; дати уявлення про сучасні наукові методи дослідження морфологічного і синтаксичного ярусів поетичного тексту; навчити студентів застосовувати отриманні знання на практиці у процесі роботи над віршовим матеріалом.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні теоретичні положення поетичної морфології і поетичного синтаксису сучасної російської мови;
- онтологічні характеристики поетичного тексту і основні принципи його дослідження;
- методики морфологічного і синтаксичного аналізу поетичного тексту;
- способи поетичної актуалізації граматичних одиниць;
- особливості російського слово– і формоутворення в лінгвоестетичному вимірі;
- особливості участі одиниць граматичного рівня у формуванні поетичних смислів і текстотворенні.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні уміти:

- вільно орієнтуватися в існуючих наукових концепціях щодо креативного потенціалу мови;
- характеризувати можливості одиниць граматичного рівня у формуванні поетичних смислів;
- аналізувати граматичний ярус класичних і сучасних поетичних текстів;
- виокремлювати граматичні (синтаксичні, морфологічні, морфо синтаксичні, дериваційні) домінанти віршового тексту;

- характеризувати (теоретично і практично) головні способи актуалізації граматичних одиниць: відбір (селекцію), співпозицію і атракцію;
- встановлювати системний характер реалізації креативного потенціалу граматичних одиниць.
- застосовувати отримані знання на уроках російської мови у школі і виші, в самостійних наукових і методичних розвідках.

ФОНЕТИКА ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Мета: ознайомлення студентів з фонетичною і фонологічною системами польської мови, фонетичними процесами, специфікою сучасної орфоепічної норми, польською графікою і орфографією, а також удосконалення навичок транскрибування, фонетичного розбору слова.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- поняття звуку і фонемі як одиниць мови, знати їх класифікацію, специфіку вживання, системні відносини в фонетиці і фонології польської мови;

- загальні закономірності фонетичного ладу польської мови;
- особливості ритміко-інтонаційної системи польської мови;
- алфавіт, звуко-буквені відповідності, основні правила читання;
- основні принципи польської графіки;
- фонетичні та інтонаційні норми польської вимови;
- знаки транскрипції і інтонаційної розмітки.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- читати тексти згідно з вимогами польської літературної вимови: правильно артикулювати звуки, вимовляти слова, словосполучення, речення, тексти, інтонувати, ставити наголос;

- створювати мовне висловлювання відповідно до фонетичних норм польської мови;

- правильно оформлювати результати фонетичного і фонематичного аналізу усного мовлення;

- виконувати фонетичний аналіз одиниць мовлення;

- записувати слова, тексти відповідно до принципів польської графіки;

- користуватися науковою лінгвістичною і довідково-енциклопедичною літературою.

ГРАМАТИКА ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Мета: ознайомлення студентів з морфологічною, словотвірною і синтаксичною системами польської мови.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні граматичні поняття;

- засоби та способи словотворення у польській мові;

- систему частин мови у польській мові;

- граматичні ознаки різних частин мови, систему словозміни у польській мові; основні синтаксичні одиниці;

- особливості побудови речення у польській мові;
- типологію речень у польській мові.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- визначати та аналізувати морфемну будову слова;
- відмінювати слова за нормами сучасної польської мови;
- визначати морфологічні ознаки слів різних частин мови та їх синтаксичні функції;
- користуватися словниками для визначення граматичних властивостей слів;
- правильно будувати словосполучення та речення різного типу;
- перекладати синтаксичні конструкції різного типу.

ПОРІВНЯЛЬНА ТИПОЛОГІЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Мета: розгляд фонетичної системи та лексико-граматичної структури східно-, західно- і південнослов'янських мов у контрастивному аспекті; формування навичок контрастивного аналізу мовних одиниць; попередження інтерференції при вивченні слов'янських мов.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- загальнотеоретичні засади вивчення мовних слов'янських систем;
- поняття типології та компаративістики;
- основні особливості етногенезу та глотогенезу слов'ян, концепції походження мови, її історії і тенденції розвитку;
- закономірності історичного розвитку й сучасного стану фонетичного та граматичного рівнів східно-, західно- і південнослов'янських мов;
- поняття мовних процесів в історичному аспекті.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- використовувати основні поняття лінгвістики у її системно-структурних зв'язках;
- виявляти специфічні для різних слов'янських мов фонетичні та граматичні ознаки;
- аналізувати і порівнювати мовні явища в рідній та іноземних мовах;
- співвідносити мовні явища із сучасним станом мови та її історії;
- виявляти відмінності, пов'язані зі стилістичними особливостями, конотаціями лексичних одиниць і граматичних конструкцій.

5.3. Навчально-методичне забезпечення

Усі навчальні дисципліни, які викладає кафедра слов'янських мов, забезпечені навчально-методичними комплексами, які розроблені відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України та положення про організацію освітнього процесу в ХНПУ імені Г.С.Сковороди. Кожен комплекс забезпечений викладацькими розробками лекційних і практичних матеріалів, методичними рекомендаціями, матеріалами для здійснення діагностики з навчальної дисципліни та ін.

Усі спеціальні дисципліни забезпечені робочими програмами та навчальними підручниками та посібниками. Викладачами кафедри підготовлено посібники з навчальних дисциплін:

З орфографії та пунктуації: «По-русски без ошибок», «Русская орфография», «Русская пунктуация» (Степанченко І.І., Лаушкіна), «Трудные случаи орфографии» (Михальова Т.Ю., Шишкіна В.Ю., Халанська Н.М.)

з історії лінгвістичних учень: «История лингвистических учений (I содержательный модуль «Начальный этап в развитии языкознания») (Радчук О.В.),

з польської мови: «Польский язык» (Гулак А.Т.),

з країнознавства: колективна збірка «Сборник диктантов по русскому языку (тексты по страноведению)» (Радчук О.В., Скоробогатова О.О., Стаканкова Т.П. та ін.),

з історії російської літературної мови: «Лекции по истории русского литературного языка» (Гулак А.Т.),

з методики наукових досліджень: «Дипломная работа» (Стаканкової Т.П., Стаканков А.В.).

Розроблено та видано тексти комплексних контрольних робіт для факультету славістики з курсу орфографії і пунктуації (Степанченко І.І.), сучасної російської мови (Скоробогатова О.О., Стаканкова Т.П., Артюх О.І., Халанська Н.М.), складено білети для державного іспиту магістрів.

5.4. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Студенти, що навчаються на факультеті, забезпечені підручниками, навчальними посібниками, довідковою та іншою літературою. Вони можуть користуватися бібліотекою університету, загальний фонд якої становить 763130 примірників; кабінетом слов'янських мов, що працює при кафедрі і налічує понад 3000 примірників (навчальні посібники, довідкова література, наукові праці, матеріали з лінгвістики та ін.). Студенти факультету можуть відвідувати читальні зали (7 читальних залів, 332 посадкових місця), користуватися електронними варіантами підручників, посібників та монографій з багатьох дисциплін, які викладаються кафедрою. Науково-методичні комплекси з усіх дисциплін занесені на електронні носії.

Студенти факультету забезпечені необхідною літературою:

1. Алпатов В.М. История лингвистических учений: Учеб. пособие. — 3-е изд., испр. — М.: Языки русской культуры, 2001. — 368 с.
2. Амирова Т.А., Ольховиков Б.А., Рождественский Ю.В. История языкознания: Учебное пособие для студентов высш. учеб. Заведений. — М.: ИЦ «Академия», 2003. — 672 с.
3. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике: Учебное пособие для вузов. — М.: Либроком, 2013. — 186 с.
4. Бабайцева В.В., Максимов Л.Ю. Современный русский язык. Синтаксис. Пунктуация. — М.: Просвещение, 1987. — 256 с.
5. Бабайцева В.В. Система односоставных предложений в современном

- русском языке. – М.: Дрофа, 2004. – 504 с.
6. Бабайцева В.В. Русский язык. Синтаксис и пунктуация. – М.: Просвещение, 1979. – 270 с.
 7. Бабенко Л. Г., Казарин Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика: Учебник; Практикум. — 2е изд. — Флинта: Наука, 2004. - 496 с.
 8. Бабенко Л. Г. Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа: Учебник для вузов. — М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2004. — 464 с.
 9. Басова Г. Д., Качура А. В., Кихно А. В. Сопоставительная грамматика Русского и украинского языков. — К.: Наукова думка, 2003. — 534 с.
 10. Бацевич Ф.С. Філософія мови: підручник. – К.: Академія, 2011. – 240 с.
 11. Белошапкова В.А., Брызгунова Е.А., Земская Е.А. Современный русский язык: Учеб. для филол. спец. ун-тов / Под ред. В.А. Белошапковой. – М.: Высш. шк., 1989. – С. 532–792.
 12. Березин Ф.М. История лингвистических учений: Учебное пособие. 2-е изд. – М.: Высшая школа, 1984. – 319 с.
 13. Березин Ф.М., Б.Н. Головин. Общее языкознание. – М.: Просвещение, 1979.– 416с.
 14. Вагнер В.Н. Методика преподавания русского языка англоговорящим и фракоговорящим : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. «Филология». – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 384 с.
 15. Валгина Н.С. Синтаксис современного русского языка. – 2-е изд. – М.: Высшая школа, 2003.– 416 с.
 16. Валгина Н.С., Светлышева В.Н. Русский язык. Орфография и пунктуация. Правила и упражнения. – 2-е изд, испр. – М.: Неолит, Большая Медведица, 2002. – 416 с
 17. Василевская Д., Кароляк С. Учебник польского языка. – Спб.: Лань, 2001. – 576 с.
 18. Виноградов В. В. Русский язык (Грамматическое учение о слове): Учебное пособие для вузов / под ред. Г. А. Золотова. — М.: Высш. шк., 1986. – 640 с.
 19. Виноградов В.В. Очерки по истории развития русского литературного языка XVII – XIX вв. Учебник. – 3-е изд. – М.: Высшая школа, 1982. – 528 с.
 20. Виноградов В.В. Избранные труды: История русского литературного языка. – М.: Наука, 1978. – 320 с.
 21. Войлова К.А., Гольцова Н.Г. Справочник-практикум по русскому языку. – М.: Просвещение, 1996. – 304 с.
 22. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
 23. Горшков А.И. Теория и история русского литературного языка. – М.: Высшая школа, 1984. – 319 с.
 24. Гречко В.А. Теория языкознания: Учеб. пособие. – М.: Высшая школа, 2003. – 375 с.
 25. Гукова Л.Н., Степанов Е.Н. Синтаксис русского языка. Тестовые задания

- и справочные материалы. – Одесса: Астропринт, 2011. – 382 с.
25. Дорошенко С.І. Основи наукових досліджень з лінгвістики. – Харків: ХНПУ, 1998. – 68 с.
26. Дорошенко С.І. Наукові простори. – Харків, 2004. – 360 с.
27. Иванова Л.П. Методы лингвистических исследований. Учеб. пособие. – К.: ИСДО, 1995. – 88 с.
28. Загнітко А. Лінгвістика тексту: Теорія і практикум. Науковонавчальний посібник. — Донецьк: ДонНУ, 2006. — 289 с.
29. Ерома Ж. И., Трофимец С. К. Польский язык. Правильное произношение = Język polski. Poprawna wymowa : пособие. – Гродно : ГрГУ, 2010. – 99 с.
30. Кайдалова А.И., Калинина И.К. Современная русская орфография – М.: Высшая школа, 1983. – 240 с.
31. Киклевич А. К., Кожинова А.К. Польский язык: Практический курс. – Мн.:Тетра Системс, 2001. – 320 с.
32. Клименюк О.В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження: Авторський підручник. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. – 398 с.
33. Ковалев В.П. Практикум по современному русскому языку. – М.: Просвещение, 1974. – 257 с.
34. Ковалев В. П. Языковые выразительные средства русской художественной прозы. — К.: Вища школа, 1981. — 184 с.
35. Ковалевская Е.Г. История русского литературного языка. Учебное пособие. – М.: Просвещение, 1978. – 384 с.
36. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 240с.
37. Кодухов В.И. Общее языкознание: Учебник для студентов филологических специальностей ун-тов и пед. ин-тов. – М.: Высшая школа, 1974. – 303 с.
38. Кондрашов Н.А. История лингвистических учений: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2101 «Рус. яз. и лит.». – М.: Просвещение, 1979. – 224 с.
39. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. – К.: Кондор, 2009. – 206 с.
40. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства: Підручник. – К.: Видавн. Центр «Академія», 2006. – 424 с.
41. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Підручник / М.П. Кочерган. – Київ.: Академія, 2003. – 463с.
42. Кротовская Я.А., Кашкуревич Л.Г. Учебник польского языка. – М.: Высшая школа, 1987. – 404 с.
43. Ларин Б.А. Лекции по истории русского литературного языка (X – середина XVIII в.). - М.: Высшая школа, 1975. - 327 с.
44. Лекант П.А. Синтаксис простого предложения в современном русском языке. – М., Просвещение, 2004. – 247 с.
45. Лотман Ю. М. Анализ поэтического текста. Структура стиха: Пособие для студентов. — Л.: Просвещение. ЛО, 1972. — 272 с.

46. Месяц Н.К. Изучение частей речи в условиях двуязычия. – К.: Радянська школа, 1987. – 135 с.
47. Мещерский Н.А. История русского литературного языка. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1981. – 279 с.
48. Мочалова Т.С. Польский «с нуля»: учебное пособие. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 125 с. (Приложение: аудиозаписи)
49. Митрофанова О.Д., Костомаров В.Г. Методика преподавания русского языка как иностранного. – М.: Рус. яз., 1990. – 269 с.
50. Мучник И. П. Грамматические категории глагола и имени в современном русском литературном языке. — М.: Наука, 1971. — 298 с.
51. Науменко А. М. Філологічний аналіз тексту (основи лінгвопоетики). – Вінниця: Нова книга, 2005. – 416 с.
52. Ничик Н.Н. История русского литературного языка: практикум. – Симферополь: Доля, 2010. – 256 с.
53. Опришко А.Я. Современный русский литературный язык: Орфография. – Харьков: Вища школа, 1974. – 189 с.
54. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. – М.: Русский язык, 1989. — 276 с.
55. Русский язык как иностранный. Методика обучения русскому языку: учеб. пособие для высш. учеб. заведений / Под ред. И.П. Лысаковой. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 270 с.
56. Пилинський Н.Н. Мовна норма і стиль. — К. : Наукова думка, 1976. - 286 с.
57. Розенталь Д.Э., Джанджакова Е.В., Кабанова Н.П. Справочник по правописанию, произношению, литературному редактированию. – 4 изд. – М., 2001 – 400 с.
58. Розенталь Д.Э., Голуб И.Б. Русский язык: орфография: пунктуация. – М.: Айрис-пресс, 2007. – 381 с.
59. Русская грамматика. В 2х т. / под общ. ред. Н. Ю. Шведовой. — М.: Наука, 1980—1982.
60. Русский язык: Морфология: учебник для вузов / Под ред. Г.Г. Инфантовой. – М.: Академический Проект, 2010. – 351 с.
61. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. – Полтава: Довкілля - К, 2008. – 712 с.
62. Сидоренко Е. Н. Морфология современного русского языка. В двух частях. – Симферополь: Крымское учебно-педагогическое государственное издательство, 2002—2003. Ч. 1: Общая теория частей речи. Именные части речи. — 2002. — 170 с. Ч. 2: Глагол. Наречие. Безлично-предикативные слова. Модальные слова. Служебные части речи. Междометие. — 2003. — 166 с.
63. Скоробогатова Е. А. Грамматические значения и поэтические смыслы: Поэтика именных категорий в текстах и идиостилиях: Монография. — Харьков: Харьковское историко-филологическое общество, 2014. — 236 с.

64. Современный русский язык / Под ред. В.А. Белошапковой. - М.: Высшая школа, 1989. – 800 с.
65. Современный русский литературный язык / Под ред. П.А. Леканта. – М.: АСТ- ПРЕСС КНИГА, 2013. – 766 с.
66. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики. — М.: Наука, 1975.
67. Тихонов А. Н. Современный русский язык: Морфемика. Словообразование. Морфология. — М.: Цитадель Трейд, ИД Рипол Классик, 2003. — 464 с.
68. Тихомирова Т. С. Курс польского языка. – М.: Высшая школа, 1988. – 279 с.
69. Удовиченко Г.М. Загальне мовознавство: Історія лінгвістичних учень. — К.: Вища школа, 1980. – 216 с.
70. Успенский Б.А. Краткий очерк истории русского литературного языка (XI – XIX вв.). – М., 1994.
71. Успенский Б.А. История русского литературного языка (XI – XVII вв.). – М.: Аспект-Пресс, 2002. - 559 с.
72. Федотова Н.Л. Методика преподавания русского языка как иностранного (практический курс) / Н.Л. Федотова. – СПб.: Златоуст, 2013. – 200 с.
73. Цыганенко Г.П. Морфология современного русского языка. Введение. Именные части речи. – Донецк: Каштан, 2005. – 344 с.
74. Чорновол-Ткаченко О.О. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. – Х: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. – 156 с.
75. Щукин А.Н. Методика преподавания русского как иностранного: Учеб. пособие для вузов. – М.: Высш. шк., 2003. – 334 с.
76. Єріна А.М., Захотай В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.
77. Шанский Н.М. Лингвистический анализ стихотворного текста. – М.: Просвещение, 2002. – 240 с.